

Tallinna Ülikool
Humanitaarteaduste Instituut
Linnakorralduse õppekava

Riste Lehari

KOHATUNDE ROLL JA VASTANDUMISE MEHCHANISMID
NÕMME-MUSTAMÄE MAASTIKUKAITSEALA POUDE RAIE
JUHTUMI NÄITEL

Magistritöö

Juhendaja Raili Nugin PhD

Tallinn 2025

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Teooria.....	7
1.1 Kohakiindumus.....	7
1.1.1 Turvaline paik ja elumaailm.....	9
1.1.2 Kogukonna kohakiindumus.....	12
1.1.3 Kohakiindumuse häirimine	12
1.1.4 Kohakiindumus ja looduskeskkond.....	15
1.2 Identiteet	16
1.2.1 Konflikt.....	18
1.3 Sotsiaalne infrastruktuur ja sotsiaalne kapital	20
2. Taust	22
2.1 Metsa sümboolne tähendus.....	22
2.2 Keskkonnateadlikkus.....	24
2.3 Rohealad linnakeskkonnas	25
2.4 Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala taust	27
2.4.1 Looduskeskkond.....	27
2.4.2 Sotsiaalne infrastruktuur.....	28
2.5 Juhtumi osapooled ja sündmustik.....	29
3. Metodoloogia.....	34
4. Analüüsid.....	39
4.1 Intervjuude analüüs	39
4.1.1 KOHAKIINDUMUS: nostalgia ja kohalik teadmine.....	39
Kogemuslikud vaated kohakiindumusele.....	39
Sotsiaal-poliitilised vaated kohakiindumusele	41
4.1.2 KOHALIKUD KOGUKONNAD VS INSTITUTSIOONID: usalduskriis, ajalooline korruptsioon, piiri ületamine	44

4.1.3 OMAKASUPÜÜDLIKKUS VS ÜHISKONDLIKUD HUVID	46
4.1.4 AJALISED VASTANDUSED: perspektiivi muutumine ajas, kokkulepete aegumine.....	47
4.1.5 EESTLUS KUI MORAALNE KATEGOORIA	48
4.2 Sotsiaalmeedia sisuanalüüs	50
Kokkuvõte	53
Kasutatud allikad	56
Abstract.....	66
Lisa 1. Olulised sündmused ja info edasiseks uurimiseks.....	67
Põhjalikum ajajoon	67
Lisa 1 kasutatud allikad:	70
Nõmme-Mustamäe maastikukaitsealaga seotud akadeemilised tööd.....	72
Lisa 2. Kasutatud dokumendid ja meediaallikad.....	73
Dokumendid	73
Meediaallikad	74
Lisa 3. Intervjuu küsimused asjaosalistele	76
Lisa 4. Intervjuuküsimused Nõmme linnaosa arhitektile	77
Lisa 5. Intervjuuküsimused kaasamise eksperdile.....	78
Lisa 6. Intervjuuküsimused linnalooduse eksperdile.....	79
Lisa 7. Sotsiaalmeedia analüüsi koodipuu.....	80

Sissejuhatus

Eestis on elanike kaasamine linnaplaneerimisse alles värske praktika. Kuigi koosloome idee on edukalt üldisesse ruumidebatti jõudnud, jäävad sisulised küsimused, nagu kellele ja millist ruumi planeeritakse, endiselt tagaplaanile tõdeb Eesti Inimarenguaruanne 2019/2020 peatükis “Aktivism avaliku ruumi koosloomes” (Kljavin et al., 2020).

Käesolev magistritöö uurib kaasamise ühte vormi, et analüüsida, milliseid probleeme selle käigus võib tekkida. Magistritöö on käsitleb Nõmme-Mustamäe maastikukaitsealal 2022. aasta märtsis aset leidnud juhtumit, kus terviseradade ehituse eesmärgil võeti alal maha hulk puid moel, mis tekitas kohalikes kogukondades meelehärmi. Töö keskendub antud juhtumile ning selle järel lahti hargnenule.

Juhtumis oli erinevaid osapooli nii riigi-, linnaametite tasandilt kui erasektorist ning teema puudutas sügavalt Nõmme ja Mustamäe kogukonna liikmeid, kes on ala aktiivsed kasutajad. Linn planeeris täiendada maastikukaitseala juba kasutusel olevat sotsiaalset infrastruktuuri vastavalt 2015. aasta teemaplaneeringule, et suurendada ligipääsetavust eri sihtrühmadele ja kaitsta kohalikku loodust tallamise eest (Tallinna Linnavolikogu, 2015). Kogukondade esindajate soov on peamiselt olnud säilitada Nõmme-Mustamäe maastikukaitse ala senisel kujul, et kaitsta kohalikku floorat ja faunat. Rahulolematus puude mahavõtmisega aktiveeris elanikke koonduma ning võtma olukorras looduskaitse aktivistide positsioon. Vastuolu viis projekti tühistamiseni. Uurisin oma töös kogukondi neid esindavate seltside kaudu, kelleks Nõmme puhul oli selleks Nõmme Tee Selts ja Mustamäe puhul Sütiste Metsa Selts. Lisaks analüüsisin antud teemal Facebooki kogukonnagrupis leiduvaid arutelusid.

Teema on oluline, sest juhtumis oli palju osapooli ja vastuoludel mitmeid kihte. Tegemist on väga rikkaliku uurimismaterjaliga, mille põhjal oleks võimalik järeldusi teha ka paljude teiste erinevate konfliktide osas, näiteks: looduskaitse versus sport, NIMBY fenomen, looduskaitse aktivism ja keskkonnateadlikkus, keskkonnaõigluse konfliktid ja linn versus loodus.

Töö keskendub kohakiindumuse rollile linnaplaneerimises ning uurib juhtumi osapoolte vahel tekkinud vastandumise mehhanisme. Näitan magistritöös, et antud juhtumis on olnud suur roll kohatundel, täpsemalt kohakiindumusel ning olukord illustreerib sellega arvestamise olulisust planeerimisprotsessides. Käsitlen oma töös kohatundega seotud mõisteid nagu „kohakiindumus“ (*place attachment*), „kogukonnapõhine kohakiindumus“ (*community place attachment*), ning „kohakiindumuse häirimine“ (*disruption of place attachment*). Samuti käsitlen mõistet „identiteet“ ning näitan, milliseid vastandumise mehhanisme juhtumis võib leida.

Kogukondlik kiindumus erineb teistest kohaga seotud seotuse vormidest sest ühendab inimesi nii oma naabrite kui elukeskkonnaga ning aitab sellega kaasa kogukonna ühise identiteedi, jõu ja arengu tunnetamisele (Mihaylov et al., 2023, lk 172).

Kasutasin uurimiseks kvalitatiivseid uurimismeetodeid. Viisin läbi poolstruktureeritud intervjuud juhtumi erinevate osapoolte esindajatega, kes olid nõus minuga vestlema. Kvalitatiivsed intervjuud võimaldasid osapooltel rääkida sündmustest oma sõnadega ning tuua sisse ka minule seni teadmata asjaolusid. Lisaks kasutasin meediakajastusi, koosolekute protokolle ja tegin Facebooki kogukonnagruppidele teemakohaste postituste sisuanalüüsi.

Töö on jaotatud nelja osasse. Esimene peatükk keskendub üldisele teoreetilisele raamistikule, sisaldades kohatunnet ja selle eri vorme kui kompleksseid nähtusi, mis mõjutavad ruumilisi otsuseid ja koostööd. Teoreetilise raamistiku all on käsitletud ka mõisteid „identiteet“ ning „sotsiaalne kapital“. Teine peatükk keskendub taustale ning käsitleb keskkonnateadlikkust, metsa sümboolset tähendust, rohealade rolli linnas, Nõmme-Mustamäe maastikuala tausta ning juhtumi kirjeldust. Kolmas peatükk keskendub metodoloogiale ning neljas peatükk sisaldab läbi viidud kvalitatiivsete intervjuude analüüsi ja kogukondade sotsiaalmeedia kogukonnagruppide sisuanalüüsi ning tulemuste tõlgendusi.

Magistritöö eesmärk on aidata juhtumist kujundada kasulik õpikogemus, lähenedes sellele kohakiindumuse ja identiteediteooria kaudu rõhutades nende olulisust nii linnaplaneerimise otsustes kui kaasamisprotsessis.

Olen viimased neli aastat olnud Nõmme piirkonna elanik. See tähendab, et olen linnaosaga hästi tuttav ja jälgin kohalikus elus toimuvat. Satun aeg-ajalt ka Nõmme-Mustamäe maastikukaitsealale, samas ei ole ma selle ala intensiivne ega regulaarne kasutaja.

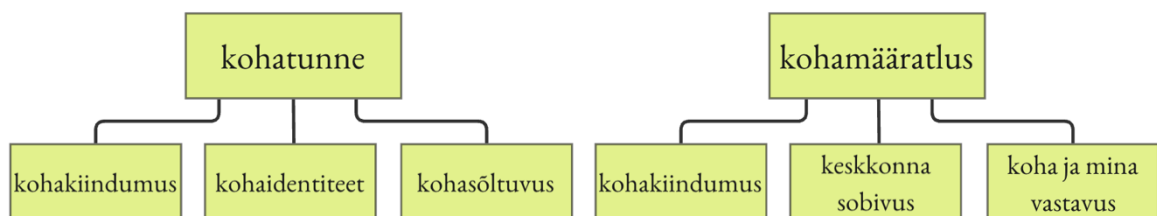
Avaldan suurt tänu juhendajale Raili Nuginile toetava juhendamise eest. Tänan kõiki inimesi, kes lubasid end lahkelt selle töö kirjutamise jaoks intervjueerida. Soovin tänada ka oma elukaaslast. Lisaks avaldan tänu Tallinna linnale, kes toetas magistritöö kirjutamist Raestipendiumiga.

1. Teooria

1.1 Kohakiindumus

Järgnevas peatükis toon esile *kohakiindumuse* erinevaid aspekte ning määratlen mõningaid olulisemaid kohakiindumusega seostatud mõisteid, mis on käesoleva töö kontekstis olulised. Need mõisted on: *kogukonna kohakiindumus* ja *kohakiindumuse häirimine*.

Kohakiindumuse mõiste on seotud 1970ndatel aastatel humanistlikus inimgeograafias esile kerkiminud fenomenoloogilise perspektiiviga (Williams & Miller, 2020, lk 17). Ent selle tähendus ei ole arenenud ühetasandiliselt ja sirgjooneliselt – erinevad kohakiindumust käsitlevad distsipliinid (geograafia, keskkonnapsühholoogia, sotsioloogia jt) on kujunenud samaaegselt luues mitmekesise konkureerivate mõistete kogumi, mis on vahepeal üksteisest lahkenud ja siis jälle kokku sulandunud (Williams & Miller, 2020, lk 14). Jorgensen ja Stedman (2001; 2006) pakuvad välja, et kohatunde kui mitmetahulise mõiste alla kuuluvad kohakiindumus, kohasõltuvus ja kohaidentiteet (vt ka Hernández et al., 2020).

Joonis 1. Kohakiindumus kui mitmemõõtmeline kontseptsioon.

Märkus: Kohandatud ja tõlgitud Jorgensen ja Stedmani põhjal (2001; 2006).

Williams ja Miller (2020) väidavad, et mitmekesine ja mitmemõõtmeline uurimine rikastab mõistete. Kõikides kohakiindumuse määratlustes on aga ühine see, et mõiste viitab inimese ja keskkonna vahelisele suhtele (Dang & Weiss, 2021).

Kokkuvõtvalt määratlevad Williams ja Miller (2020) kohakiindumuse kolme peamist suundumust:

1) *kogemuslikud vaated kohakiindumusele*, mis keskenduvad identiteetidele ja emotsionaalsetele sidemetele, mis tekivad sotsiaal-psühholoogilistest protsessidest;

2) *sotsiaal-poliitilised vaated*, mis rõhutavad struktuuri ja võimusuhteid viisidel, kuidas kohad luuakse, vaidlustatakse ja ümber kujundatakse kohalike ja globaalsete protsesside kaudu;

3) *sotsiaal-ökoloogilised vaated*, kus kohakiindumus kujuneb ühiselt inimese ja mitteinimese tegevuse kaudu keerulistes, pesastatud süsteemides (Williams & Miller, 2020, lk 24)

Kohakiindumusega seostatav mõiste on ka nostalgia, mida ei peaks käsitlema pelgalt kui sentimentaalset igatsust möödunu järele, vaid kui tugevat psühholoogilist ressursi, mida inimesed spontaanselt kasutavad, et pärast suuri elumuutusi ja traumaatilisi kogemusi enesetaju järjepidevust taastada (Sedikides et al; 2008; McAdams, 2008 viidatud Lewicka, 2020, lk 70).

Lewicka sõnul on nostalgia kohanemise mehhanism, mis loob silla mineviku ja oleviku vahel ning tugevdab sotsiaalseid sidemeid. Nostalgia tugevdab sidet elukohaga ja loob kuuluvustunnet aidates näiteks uutel piirkonna elanikel arendada juurdumise tunnet (Lewicka, 2020, lk 70). Autori sõnu aitab nostalgial toime tulla ka kriisidega ja võib toetada kollektiivse identiteedi kujunemist. Lisaks pakub see psühholoogilist tuge neile, kellel on puudus tähendusest elus – see annab jõudu, reguleerib igavusest tingitud tähenduseotsingut, vähendab stressi ning tekitab üldiselt tunde, et elu on oluline, eesmärgipärane ja sidus (Lewicka, 2020, lk 56).

1.1.1 Turvaline paik ja elumaailm

Mõned autorid on võrrelnud kohakiindumust inimestevahelise kiindumusega ja leidnud kahe vahel sarnasusi, kusjuures seda võrdlust toetavad ka mitmed teadusuuringuid (Scannell et al., 2020, lk 46). Bowlby (1969, 1982 viidatud Scannell et al., 2020) kirjeldas nelja psühholoogilist protsessi, mis iseloomustavad inimestevahelisi kiindumussuhteid: *läheduses püsimine, turvapaik, turvaline baas ja eraldumisega seotud stress*. Kohakiindumus näib hõlmavat sarnaseid psühholoogilisi protsesse, ehkki need väljenduvad veidi erinevalt (Scannell et al., 2021, lk 46).

Autorid kirjeldavad, et *läheduses püsimise* eesmärk on otsida *turvalist paika* (Scannell et al., 2021, lk 47). Kohakiindumuse puhul tähendab, et kohta kasutatakse turvalise paigana selleks, et põgeneda sinna ohtude, probleemide või emotsionaalsete kriiside korral (Scannell et al., 2021, lk 47). Erinevad uuringud kinnitavad, et ka lapsed kasutavad emotsioonide reguleerimiseks oma lemmikkohti (Korpela et al., 2002) ning täiskasvanud peavad endale oluliste kohtade peamiseks hüvedeks turvalisust ja kaitset (Scannell & Gifford 2017; Scannell et al., 2021, lk 47). Kohakiindumus on samuti seotud suurema turvatundega – inimesed, kes on oma naabruskonda rohkem kiindunud, tajuvad seda ka turvalisemana võrreldes vähem kiindunutega (nt Brown, Perkins, & Brown, 2003 viidatud Scannell et al., 2021, lk 47). *Turvapaiga* funktsioon kohakiindumuses võib olla eriti oluline marginaliseeritud gruppide ja indiviidide jaoks, kes seisavad silmitsi igapäevaelus arvukate stressoritega (Fried, 2000; Scannell et al., 2021 lk 47). Mõlemat tüüpi kiindumust saab säilitada *läheduse otsimise* kaudu ning positiivse kogemuse korral pakuvad need inimestele turvatunnet või lohutust ning kui need sidemed katkevad või katkestatakse, võidakse kogeda leina (Scannell et al., 2021, lk 55).

Fenomenoloogiliselt võib kohta määratleda kui mis tahes keskkonna punkti, mis kogub inimkogemusi, tähendusi ja tegevusi ruumiliselt ja ajaliselt (Seamon, 2018 viidatud Seamon, 2021, lk 29). Koht on fenomenoloogias nii teoreetiliselt kui ka praktiliselt võimas mõiste, sest pakub võimalust täpsemalt sõnastada inimeste ja maailma kogetud terviklikkust, mida fenomenoloogias nimetavad *elumaailmaks* (Seamon, 2021, lk 30). *Elumaailm* on maailm, mida kogetakse vahetult igapäevaelu subjektiivsuses ja mis eristub selgelt teaduste objektiivsetest "maailmadest" (Britannica, 2016). Elumaailm hõlmab individuaalseid,

sotsiaalseid, tajulisi ja praktilisi kogemusi (Britannica, 2016). Teaduse objektiivne lähenemine varjab nii teaduse päritolu subjektiivsetest elumaailma tajudest kui ka elumaailma ennast (Britannica, 2016).

Smith (2018, viidatud Seamon, 2021, lk 29-30) toob esile kuus kohatüüpi, millega inimesed end seovad. Need tüübid loovad raamistiku, mis võimaldab mõista, kuidas erinevate paikadega suhestutakse ja miks on kohad nende jaoks olulised. Seamon täiendab Smithi lähenemist fenomenoloogiliselt, rõhutades seda, kuidas igapäevategevused annavad kohtadele tähenduse ning on osa inimeste enesemääratlusest. Kui Smithi jaoks on kohad staatilised tüüpstruktuurid, siis Seamon defineerib neid protsessidena, mis on pidevas muutumises.

Smithi kuus kohatüüpi, millega inimesed end seovad, on järgmised (Smith, 2018, viidatud Seamon, 2021, lk 29-30):

- 1) *turvalised kohad*, kus inimene tunneb end kaitstuna ja kontrolli all olevana;
- 2) *sotsialiseerimiskohad*, mis hõlmavad toetavaid inimestevahelisi kohtumisi;
- 3) *muutvad kohad*, mis on seotud paikadega, mis soodustavad isiklikku arengut ja olulisi sündmusi üksikisiku või grupi jaoks;
- 4) *taastavad kohad*, mis on seotud keskkondadega, mis tugevdavad inimeste heaolu;
- 5) *kinnitavad kohad*, mis tähistavad ja toetavad isiklikku ja grupi identiteeti;
- 6) *kaduvad kohad*, mis hõlmavad keskkondi, mis on kadunud või võivad kaduda hävimise, ammendumise või pealetungi tõttu.

Seamon (2021) toob välja fenomenoloogilisest vaatepunktist olulised kuus kohaga seotud protsessi, mis aitavad meil kohakiindumust paremini mõista ja lahti mõtestada (Seamon, 2021, lk 36):

1. **Koha interaktsioon** (*place interaction*) viitab tüüpilistele tegevustele kohas ja hõlmab regulaarsete tegevuste, käitumisviiside, olukordade ja sündmuste kogumit, mis toimuvad kohas tavalistel päevadel, nädalatel ja aastaegadel. Interaktsioon on kohale oluline, sest see on peamine igapäevaelu käivitaja. Interaktsiooni kaudu, mida kasutajad läbi viivad, omandab koht teatud tegevused ja keskkondliku kohalolutunde (Seamon, 2021, lk 36).

2. **Koha identiteet** (*place identity*) on seotud protsessiga, mille kaudu kohaga seotud inimesed võtavad selle koha omaks kui olulise osa oma maailmast. Inimene võtab teadlikult või mitte teadlikult koha omaks kui tema isikliku ja kogukondliku identiteedi ja eneseväärikuse lahutamatu osa. Koha identiteet ja koha interaktsioon on vastastikused protsessid. Interaktsiooni kaudu hakkavad inimesed tundma end koha osana ja seostavad oma isikliku ja grupi identiteedi selle koha identiteediga (Seamon, 2021, lk 36).

3. **Koha avanemine** (*place release*) hõlmab juhuslikke ootamatuid kohtumisi ja sündmusi. Näited koha avanemisest on juhuslik kohtumine vana sõbraga tänaval; tänavamuusiku muusika nautimine, sõprussuhete loomine või näiteks abiellumine kassapidajaga, kes juhtumisi regulaarselt tööpäeviti lõuna ajal su toidutellimust vastu on võtnud (Seamon, 2021, lk 37)

4. **Koha realiseerimine** (*place realization*) viitab koha käegakatsutavale kohalolekule. Koha keskkondlik komplekt koos selle koha inimtegevuste ja tähendustega, kutsub esile eristuva koha õhkkonna, iseloomu ja atmosfääri, mis on sama reaalne kui inimesed, kes seda kohta tunnevad, kogevad ja hindavad. Näiteks Londoni kohta öeldes ütleme “londonlik” viidates selle iseloomulikkusele (Seamon, 2021, lk 38).

5. **Koha intensiivistumine** (*place intensification*) määratleb asjakohase poliitika, disaini ja teostuse sõltumatu võime koha elavdamiseks ja tugevdamiseks. Koha füüsilised ja ruumilised muutused muudavad inimeste tegevusi ja kogemusi. Koha intensiivistamine selgitab, kuidas füüsilised ja disainitud keskkonnad või materiaalsed asjad võivad tõsta koha kvaliteeti ja iseloomu (Gieryn, 2018, viidatud Seamon, 2021, lk 38).

6. **Koha loomine** (*place creation*) tähendab inimeste aktiivset suhestumist kohaga. Inimesed, kes vastutavad konkreetse koha eest, kasutavad oma arusaamist kohast, et kujundada ja viia ellu loominguulisi muudatusi poliitikas, planeerimises, huvikaitses ja disainis. Kohaloomine protsess võib aga kohtade tasakaalu häirida, kui see sisaldab arusaamatusi või põhineb eiramistel või teadlikul kahjutekitamisel koha tegelike vajaduste osas. Selle tulemuseks on suvalised või läbimõttlemata otsused,

disainilahendused ja tegevused, mis nõrgestavad kohta, kuna ei arvesta selle olemuse ja väärtustega (Seamon, 2021, lk 38–39).

1.1.2 Kogukonna kohakiindumus

Kogukonna kohakiindumus erineb teistest kohakiindumuse vormidest neljal peamisel viisil: *asukoha, taseme, fookuse ja käitumusliku* reaktsiooni poolest (Mihaylov et al., 2021, lk 16). Mihaylov et al. (2021) sõnul on asukohaks kohalik piirkond ehk *asukoht kodu ümber*. Kogukonna tasandi kohakiindumus eeldab teatud kokkulepet kogukonna liikmete seas nende sidemete osas paigaga: mõnes kogukonnas on konsensus suurem kui teistes, ja enamikes kohtades on elanike kiindumus samasse kogukonda väga erinev (Mihaylov et al., 2021, lk 162). Kogukondliku kohakiindumuse *fookus* on terviklikum kui konkreetne objekt, hoone või looduslik ala – see seondub elukoha, avaliku keskkonna ning ümbritseva maastikuga tervikuna (Mihaylov et al., 2021, lk 162).

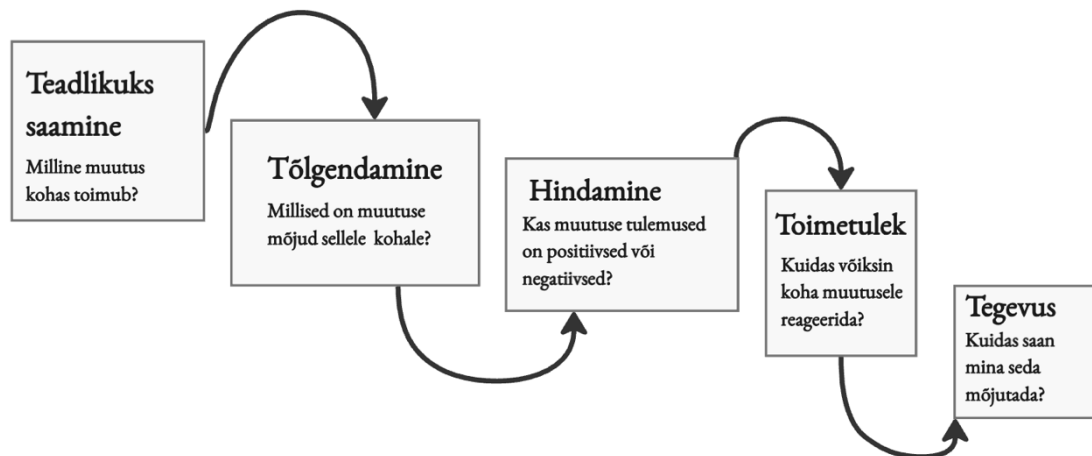
Mihaylovi et al. (2021) sõnul muudavad kogukonna kohakiindumuse ainulaadseks keerulised kohaga ja sotsiaalsed tajud/tunnetused, emotsioonid ja *käitumised*, mis tekivad vastusena keskkonna häiringutele või ohtudele. Need kujundavad nii üksikisiku kui ka kogukonna tasandil tõlgendavat protsessi, mis viib kollektiivsete, kogukonna tasandi tegevuste, kohandumise või häiringu aktsepteerimiseni (Stedman, 2016 viidatud Mihaylov et al., 2021, lk 162).

1.1.3 Kohakiindumuse häirimine

Kohakiindumuse häirimine on seotud kohakiindumuse ja koha identiteediga (Devine-Wright, 2009, lk 426). Kohaga seotud muutuste mõju on nimetatud *kohakiindumuse häirimiseks* (nt Brown & Perkins, 1992 viidatud Devine-Wright, 2009 lk 428) või ohuks koha identiteedile (nt Bonaiuto et al., 1996 viidatud Devine-Wright, 2009, lk 428). Mõlemal juhul näitavad uuringud, et muutused võivad esile tuua inimese ja asukoha vahelised seni varjatud sidemed (Brown & Perkins, 1992 viidatud Devine-Wright 2009, lk 428), põhjustades emotsionaalseid reaktsioone, nagu näiteks ärevus ja kaotuse tunne (Fried, 2000; Devine-Wright 2009, lk 428). Häiring ei mõjuta mitte ainult koha füüsilisi aspekte, vaid ka sotsiaalseid võrgustikke, mis pakuvad tuge üksikisikutele, eriti madala sissetulekuga

kogukondades (Fried, 2000; Devine-Wright 2009, lk 428). Reaktsioonid kohaga seotud häiringutele ilmnevad nii üksikisiku kui ka kogukonna tasandil (Mihaylov et al., 2021, lk 167).

Devine-Wright pakub NIMBY (*Not In My Backyard*) mõiste kasulikkust kritiseerivas artiklis välja uue raamistiku kohaliku vastuseisu mõistmiseks, tuginedes sotsiaal- ja keskkonnapsühholoogia teooriatele (Devine-Wright, 2009, lk 426). Raamistik sisaldab erinevaid etappe, mis hõlmavad *teadlikuks saamist, muutuse tõlgendamist, selle hindamist ohuna või positiivse arenguna, toimetuleku vastuseid* ja teatud juhtudel *tegevust* näiteks käitumuslikku vastuseisu või toetust (Devine-Wright, 2009, lk 432).

Joonis 2. Kohamuutustega kaasnevad psühholoogilise reaktsiooni etapid.

Märkus: Kohandatud ja tõlgitud Devine-Wright'i (2009) põhjal.

Devine-Wright (2009) rõhutab, et kohalike elanike emotsionaalsed reaktsioonid kohamuutustele tuleks vastu võtta mõistvalt ning poliitikakujundajate ülesanne peaks olema kavandada projekte, mis toetavad, mitte ei lõhesta juba olemasoleva koha sidusust. Sealjuures tuleks arvesse võtta kohakiindumuse sümboolseid ja emotsionaalseid aspekte (Devine-Wright, 2009, lk 434).

Mihaylov et al. (2021) ongi oma artiklis kolme juhtumiuuringu analüüsimise võtnud aluseks Devine-Wrighti psühholoogilised etapid ning käsitleb kohaidentiteeti ja selle muutumist kohakiindumuse häirumise alusel.

Üks artiklis käsitletud juhtum on 2011. aastal juunis alguse saanud olukord kui Bulgaaria valitsus andis USA energiaettevõttele Chevronile loa hüdraulilise purustamise teel põlevkivigaasi puurida. Otsus mobiliseeris autorite sõnul kohalikke kogukondi meelt avaldama sellega kaasnevate keskkonna- ja sotsiaalsete riskide vastu, mis kujunes üleriigiliseks liikumiseks ja viis 2012. aastal frakkimise moratooriumi ehk keeluni (Mihaylov et al., 2021, lk 168).

Frakkimisoperatsioonid ei olnud kooskõlas inimeste *kohatunnetusega* (Mihaylov et al., 2021, lk 169). Protsessi käigus lähtusid erinevad kohalikud rühmad oma kohakiindumuses erinevatest vaatenurkadest ja kujundasid ohu kohta välja erinevaid selgitusi: mõned kasutasid keskkonnatervise diskursust, mõned keskendusid kohaliku looduse väärtusele, mõned kohalikule kasutamisele, mõnede silmis ohustas otsus tervikuna Bulgaariat. Grupisuhtluse kaudu jõudsid need erinevad ohu tõlgendused diskursiive sulgumiseni (Hajer, 1995 viidates Mihaylov et al., 2021, lk 169), mis sillutas (Benford & Snow, 2000 viidates Mihaylov et al., 2021, lk 169) teed ühisele narratiivile ja võimaldas mitmekülgse rahvuslikku liikumise väljakujunemist (Mihaylov et al., 2021, lk 169).

Mihaylov et al. (2021) sõnul hakkasid aktivistid end pidama ühise hüve, sealhulgas looduse, Bulgaaria ja „rahva“ kaitsjateks, vastandudes reeturlikule ja korrumppeerunud valitsusele ning grüüidentiteet andis neile tunde, et nad esindavad ajaloolist jõudu.

Eeltoodud juhtumiuuring illustreerib, kuidas kohakiindumuse ja kohakiindumuse lõhkumise tagajärjel võivad formuleeruda uued identiteedid. Kiindumus paika saab nähtavaks ning tekivad uued identiteedid – vastanduvad, aktivistlikud ja kaitsvad (Mihaylov et al., 2021, lk 172-173). Kujuneb välja uus kohalik teadmine (või selle uus väärtustamine) ja tugevneb tunnetuslik võimekus tegutseda. Inimesed hakkavad ohu üle üheskoos arutlema ja loovad selle vastu ühiselt tegutsedes uusi suhtlusvorme – nii mitteametlikke kui ka organiseeritud (Mihaylov et al., 2021, lk 172-17).

Kohakiindumuse häirimine võib aktiveerida ja kollektiviseerida inimesi uutel viisidel, kujundada uut sotsiaalset kapitali ja väljenduda kogukondlikus tegevuses kalliks saanud paikade kaitseks (Mihaylov et al., 2021, lk 173). Kokkuvõtvalt, kogukonna kohakiindumuse häirimine võib viia uute identiteetide tekkeni.

1.1.4 Kohakiindumus ja looduskeskkond

Kogukonnatunnet kujundavad mitte ainult kohalik elanikkond, vaid ka seda ümbritsev maastik ja selle korrastatus (Tomaney, 2014, Nugin et al. ilmumas). Maastikul on oluline roll ka kohakiindumuse tekkel (Nugin et al., ilmumas).

Patrick Devine-Wright väidab, et mida tugevam on inimese kohaidentiteet, seda suurema tõenäosusega on ta maastiku muutumise vastu (Devine-Wright, 2009; Nugin et al., ilmumas). Teised aga on täheldanud, et ei paigakiindumus ega piirkonnas elatud aeg ei mõjuta vastumeelsust maastiku muutumise vastu väites, et tegemist on hoopis komplekssemate protsessidega, mis peegeldavad inimese arusaamasid sellest, milline nende jaoks on maastiku tasakaalustatus: kas see on juba 'optimaalne' või mitte (Chappell et al., 2020; Nugin et al., ilmumas).

Süsteemne ülevaade kohakiindumusest seoses looduslike keskkonnaohtude ja riskidega näitab, et tugevalt kiindunud inimesed on vähem valmis evakueeruma või ümber asuma riskide korral ning kipuvad pärast katastroofe naasma, isegi juhul kui riskid püsivad (Bonaiuto et al., 2016 viidatud Scannell et al., 2021, lk 47).

Mõned uuringud väidavad, et kohakiindumus suurendab keskkonnasõbralikku käitumist (Chen et al., 2024), teised jällegi väidavad vastupidist. Scannell ja Gifford (2010) väidavad, et teema uurimisel on vaja eristada *kodaniku kohakiindumust* ja *loodusliku paiga kohakiindumust* (Scannell & Gifford, 2010). Üks Jaapanis tehtud kohakiindumuse uuring toetab aga fakti, et loodusega seotud kõrgem heaolu tuleneb kohatundest, mida loodus pakub (Basu et al., 2020).

1.2 Identiteet

Bauman kasutab globaliseerumise käsitlemisel mõistet „voolav modernsus“ (*liquid modernity*), mis viitab 20. sajandil toimunud protsessidele või nõ suurele transformatsioonile, mis on mõjutanud riigi struktuure, töötingimusi, riikidevahelisi suhteid, kollektiivset subjektiivsust, kultuuri, tootmist, igapäevaelu ning suhteid nii iseenda kui teistega (Bauman & Vecchi, 2004, lk 13). Baumani sõnul tuli mõte „identiteedi omamisest“ inimestele pähe alles siis kui kuuluvusest oli eemaldatud ettemääratus ning tekkisid uued alternatiivid. Seoses transpordirevolutsiooniga kadus aeglaselt senise naabruskondi siduv jõud ning identiteediloomest sai ülesanne (Bauman & Vecchi, 2004, lk 13).

Ricarte toob välja, et identiteedi loomise protsess on kahetasandiline (Ricarte, 2023, lk 49). Ühel pool on positiivne dimensioon, mis sisaldab kuuluvustunnet ja identifitseerumist mingi grupi inimestega ja teisel pool negatiivne dimensioon – de-identifitseerumine ja irrutus ehk eristus kellestki teisest (Ricarte, 2023, lk 49).

Millegagi identifitseerumine ja sellega vastav de-identifitseerumine esinevad kogukonnaelu kontekstis sageli samaaegselt (Ricarte, 2023, lk 49). Autori sõnul võivad inimesed identifitseeruda ühise mineviku, mälestuse, jagatud territooriumi või regiooni kaudu, läbi kollektiivse tegutsemise või ka ideoloogilistel põhjustel, näiteks määratledes end poliitiliselt parem- või vasakpoolsena. Igale ülaltoodud identiteedivormile vastab vähemalt üks identiteedikategooria: *kultuuriline identiteet, rahvuslik identiteet, klassiidentiteet, poliitiline identiteet* jne (Ricarte, 2023, lk 49). Teisisõnu öeldes ei ole identiteet lihtne ja homogeenne mõiste, kuna see avaldub alatüüpide või kategooriate kogumina (Ricarte, 2023, lk 49). Geograafiline ja regionaalne identiteet on seotud kuuluvustundega mingisse paika (Ricarte, 2023, lk 50).

Konstruktivismi järgi kujunevad identiteedid suhtluse käigus ning võivad tekkida konfliktidest, mis mõjutavad enesemõistmist ja sellega seotud huvisid (Fierke 2013: 191 viidatud Ricarte, 2023, lk 36). Identiteedid ei ole seega materiaalsed faktid ega iseenesest eksisteerivad, vaid sotsiaalsed ja ajaloolised konstruktsioonid (Anderson 1983 viidatud Ricarte, 2023, lk 36). „Sotsiaalsed faktid“ on asjad, millel puudub materiaalne reaalsus ja mille olemasolu sõltub inimeste ühisest uskumusest, et nad eksisteerivad ning mis paneb

neid seega vastavalt käituma (Searle, 1995, viidatud Ricarte, 2023, lk 37). See tähendab, et nad on ebastabiilsed ja pidevas muutumises (Browning, 2008; Slocum-Bradley, 2008, viidatud Ricarte, 2023, lk 37). Teisestamise praktikate tootmine ja taastootmine ehk "teise" representatsioonid on "mina" konstrueerimise protsesside keskne osa (Taylor, 1994, viidatud Ricarte, 2023, lk 37).

Bauman (Bauman & Vecchi, 2004) kirjeldab, et „voolav modernsus“ võib tekitada ebamugavat pidetusetunnet. Identiteediteemalises raamatus käsitletakse muuhulgas näiteks ka natsionalismi tagasitulekut 2000ndatel aastatel. Bauman seostab seda riikliku suveräänsuse erosiooniga ja viitab sellele kui peamisele tegurile, mis sunnib ebakindlas „voolava modernsuse“ olukorras tuge otsima (Bauman & Vecchi, 2004, lk 56). Ebakindlas globaalses olukorras püüdlust vastandite abil hoomatavust ja tuge leida kirjeldab ta järgmise tsitaadiga:

„Kõige laialdasemalt ja teravamalt ihaldatud eesmärk on kaevata sügavad, võimalikult läbimatud kraavid "sisemise" territoriaalse või kategoorilise paiga ning "välimise" vahel. Väline tähendab torme, orkaane, jahedaid tuuleiile, teepervedele peidetud rünnakuid ja kõikjalt ligi hiilivaid ohtusid. Sisemine tähendab mugavust, soojust, kodu, turvalisust ja kaitset. Kuna terve planeedi turvaliseks muutmiseks (et me ei peaks ennast enam eralduma elamiskõlbmatust „välimisest“) meil puuduvad (või vähemalt usume, et puuduvad) adekvaatsed tööriistad ja tooraine, siis me lõikame välja, piirame ja kindlustame ala, mis on selgelt meie ja mitte kellegi teise – ala, mille sees saame end tunda ainsate ja vaieldamatute peremeestena. Riigil ei ole enam senist võimu, et oma territooriumi ja elanike piisavalt kaitsta. Seni riigile kuulunud ülesanne on maha pillatud ja ootab, et keegi selle üles korjaks. Vastupidiselt levinud arvamusele, ei ole selle tulemus rahvusluse taassünd ega isegi rahvuslikkuse postuumne kättemaks – see on meeletu, kuigi asjatu, püüdlus globaalselt tekkinud probleemidele leida lokaalseid asenduslahendusi.“ (Bauman & Vecchi, 2004, lk 59)

Identiteet on seotud ka ajaloolise mälega (Schultze-Kraft, 2022). Mälu toimib olevikust mineviku suunas, olles piiratud tunnetatud ja elatud kogemuste piiridega. See püüab mõtestada olevikku, meenutades minevikusündmusi üksikisikute või sotsiaalsete gruppide seesmisest vaatenurgast, aidates seeläbi kaasa nii individuaalse kui ka kollektiivse identiteedi kujunemisele (Cubitt 2007; Schultze-Kraft, 2022, lk 42).

Ajalooline mälu võib olla oluline vahend individuaalseks ja kollektiivseks tervenemiseks, sest pakub võimalust traumaatiliste sündmuste teadlikkusse toomist ning nende integreerimiseks mälestuste raamistikku, mis aitab taastada identiteedi tunnet ja saavutada positiivseid muutusi (Schultze-Kraft, 2022, lk 63). Samas tuleb arvestada, et ajaloolise mälu taastamisel ja säilitamisel võib esineda oht tugevdada sotsiaalseid ja etnilisi antagonisme, mis põhinevad ajaloo ühetaolisel tõlgendamisel ja ajalooliste tegelaste lihtsustatud jaotamisel headeks ja kurjadeks (Schultze-Kraft, 2022, lk, 64). Kui selliseid püüdlusi monopoliseerivad domineerivad sotsiaalsed või poliitilised grupid, võivad need aga ühiskondlikke lõhesid süvendada (Schultze-Kraft, 2022, lk 65). Positiivse mõju saavutamiseks peaks ajalooline mälu keskenduma põhjalike ja kaasavate narratiivide loomisele, mis tuginevad kannatanute mälestustele, vältides samal ajal poliitilisi või ideoloogilisi eesmärke (Schultze-Kraft, 2022, lk 66).

1.2.1 Konflikt

Ricarte (2023, lk 38) sõnul on identiteedi ja konflikti omavahelist seotust on uuritud erinevatest vaatenurkadest. Sotsiaalpsühholoogia raamistikest lähtuvad teadlased on uurinud identiteedi konstrueerimise protsesse lahendamatuses konfliktides, viidates sellele, et konflikti transformatsiooniks on vajalik identiteedi muutmine (Northrup, 1989; Rouhana & Bar-Tal, 1998; Bar-Tal, 2000a; Kelman, 2004 viidatud Ricarte, 2023, lk 38).

Ricarte (2023) viitab, et konfliktist väljumisega on seotud kaks mõistet – *identiteedi dilemma* ja *ontoloogiline turvalisus*. Konflikti lahendamine ja rahu saavutamine võivad tekitada identiteedi kaotamise hirmuga seotud sotsiaalset ärevusest, kuna konflikti käigus loodud enesemääratlus, narratiivid ja lood tuleb ümber kujundada (Rumelili 2015; Lupovici 2015 viidatud Ricarte, 2023, lk 38). Seega võivad konfliktis tekkinud ja muutunud identiteedid olla *ontoloogilisele turvatunde* allikaks (Mitzen 2006; Rumelili & Todd 2017; Rumelili 2020 viidatud Ricarte, 2023, lk 38), samas kui rahuprotsessid ja rahu võivad tähendada identiteediga seotud turvatunde kadumist (Ricarte, 2023, lk 38).

Pikaajalist identiteedipõhist Iisrael-Palestiina konflikti käsitlev autor Ricarte (2023) väidab, et pikaajalisus iseenesest hakkab pidurdama võimalust leppimiseks. Autori sõnul on pikaajaliste konfliktide puhul takistuseks see, et need on jõudnud tugevalt ajalooliselt ja kultuuriliselt juurduda, mis teeb nendest väljumise raskemaks, kuna üles ehitatud identiteedid on sügavalt seotud kellelegi teisele vastandumisega (Ricarte, 2023, lk 48). Reaktsioonid rahule võivad olla ootamatud, sest rahu toob kaasa muutusi tekitades ühtlasi ka *identiteedi dilemmat* ehk vajadust muuta pikka aega vaenlase mõistega seonduvalt välja kujunenud identiteeti (Lederach, 1997; Rumelili, 2015 viidatud Ricarte, 2023, lk 47).

Identiteet on konflikti säilitamise oluline komponent ning samas ka võti konflikti transformatsiooniks (Ricarte, 2023, lk 65). Keskendudes pikaleveninud konfliktide puhul identiteedikonstrueerimise negatiivsele mõõtmele – teistest eemaldumisele ja sellest tulenevale „teise” esitusviisile – näivad selles analüüsis kesksel kohal kaks peamist komponenti: ühelt poolt *dehumaniseerimise* protsessid, ja teiselt poolt *rahuta leppimine* (Ricarte, 2023, lk 65).

Kokkuvõttes toob Ricarte (2023) käsitlus välja, et rahuprotsesside õnnestumiseks on oluline tegeleda konfliktis osalevate osapoolte identiteediküsimustega, vähendada dehumaniseerimist ja luua sobivad tingimused pikaajalise leppimise võimalusteks.

1.3 Sotsiaalne infrastruktuur ja sotsiaalne kapital

„Avaliku ruumi“ asemel on soovitatud kasutada terminit *sotsiaalne infrastruktuur*, sest see rõhutab sotsiaalset elu toetavat ruumide ja organisatsioonide võrgustikku (Klinenberg, 2018). Mõiste toob esile ruumide ja organisatsioonide ja/või kogukondade omavahelist seotust ja vastastikust sõltuvust sotsiaalse elu toetamisel (Graham & Marvin, 2022).

Bauman (2001) käsitleb kogukonna mõistet kui tugevalt emotsionaalselt laetud ja romantiseeritud ideed, mis tekitab soojust ja turvatunnet, kuid sisaldab endas vastuolulisi tahke. Kogukond tähistab justkui kohta, kus inimesed tunnevad end turvaliselt, saavad üksteist usaldada ja kus valitseb heatahtlik atmosfäär. Tegelikult eksisteeriv kogukond võib aga oma liikmetele esitada vastutasuks turvalisuse ja kuuluvustunde eest teatud nõudmisi, mis puudutavad näiteks lojaalsust ja kuuluvust (Bauman, 2001). See tähendab, et kogukonna mõiste seab omavahel vastuolu vabaduse ja turvalisuse mõisted – ühe suurendamine tähendab sageli teise vähendamist (Bauman, 2001).

Robert Putnam ja Jan Gehl käsitlevad kogukondlikkuse ning usaldusega seonduvaid mõisteid veidi teiste nurkade alt. Robert Putnam (2000) kasutab kogukonnast rääkides mõisteid sotsiaalne kapital (*social capital*), retsiprookus ehk vastastikkusus (*reciprocity*) ning sotsiaalset usaldust käsitledes eristab „tihedat usaldust“ (*thick trust*) ja „õhukest usaldust“ (*thin trust*) (Putnam, 2000, lk 136). Sotsiaalse kapitali mõõdupuu on üldistatud retsiprookus (Putnam, 2000, lk 134) ehk lähtumine ideest “ma teen sinu heaks midagi ilma sinult vastuteenet ootamata ja olles kindel, et keegi teine tulevikus teeb midagi sarnast minu heaks” (Putnam, 2000, lk 21). Inimkeskse planeerimise üks peamisi autoreid Jan Gehl (2011) seevastu eristab linnaruumis aset leidvate tegevuste tüüpe rõhutades, et sotsiaalsed tegevused neist on kõige olulisemad – teiste inimestega kohtumise võimalus, mitmekesised tegevused, stiimulid ja inspiratsioonivõimalus (Gehl, 2011, lk 17).

Putnam (2000) kasutab lisaks veel mõisteid “siduv sotsiaalne kapital” (“*bonding social capital*”) ja sillutav sotsiaalne kapital (“*bridging social capital*”) (lk 22-23). Siduva

sotsiaalse kapitali vormid on valiku või vajaduse tõttu sissepoole suunatud ning kipuvad tugevdama eksklusiivseid (*exclusive*) identiteete ja homogeenseid grupe. Sillutav sotsiaalne kapital aga võib luua laiemad identiteedid ja vastastikkuse (Putnam, 2000, lk 22-23) ning sillutada autori sõnul teed erinevate taustade ja kogukondadega inimeste vahel.

Lähtudes naabruskonna avalikust ruumist ja kohalikust avalikust elust, toob Trillo (2017; Qi et al., 2024) esile avaliku ruumi rolli sotsiaalse tõrjutuse vähendamisel, märkides positiivseid mõjusid, mida sotsiaal-kultuurilised tegevused avaldavad vähemusrahvustest elanike seas sotsiaalse integratsiooni lihtsustamisel (Qi et al., 2024). Cattell et al (2008) viitab, et just igapäevaste avalike ruumide (nt kohalik tänavaturg, rohealad, spordikeskus jne) sotsiaalsed ja teraapilised omadused aitavad inimestel arendada kogukonnatunnet ja luua igapäevaste tegevuste kaudu sotsiaalseid sidemeid (Qi et al., 2024).

2. Taust

2.1 Metsa sümbolne tähendus

Eesti kultuuris on metsal sümbolne tähendus. Mets ei ole pelgalt loodus, vaid on osa eestlaste rahvuslikust identiteedist (Jonuks & Remmel, 2020). „Metsarahva” sõna üha suurenev esinemissagedus eestikeelses kirjasõnas kerkis esile ka 21. sajandi teisel kümnendil toimunud metsadebatis (Jonuks & Remmel, 2020).

Eestlaste kui metsarahva rahvusmüüdi loomist ja kujunemist mõjutanud tegureid on uurinud Atko Remmel ja Tõnno Jonuks (2020), kelle sõnul kujunes metsarahva kontseptsioon välja 19. sajandi romantismist, kus loodust ja metsa hakati nägema positiivses valguses. 1930. aastatel populariseeriti aktiivset looduses viibimist vastukaaluks linnastumisele, ning Nõukogude ajal süvendas soome-ugri päritolu rõhutamine eestlaste sidet loodusega (Jonuks & Remmel, 2020). Praktilised tegurid, nagu paremad transpordivõimalused ja ulatuslikud metsamaastikud kinnistasid ideed eestlastest kui metsarahvast (Jonuks & Remmel, 2020). 1980. aastate keskpaigaks oli tekkinud olukord, kus nõukogude suurtööstus ja sellega kaasnenud sisseränne ohustasid üheaegselt nii kohalikku looduskeskkonda kui ka rahvuslikku identiteeti, mis tugevdas looduskaitseliste ja rahvuslike ideede põimitust ja tipnes 1987. aastal nn fosforiidisõjaga, mis viis selleni, et eestlastest hakati rääkima kui metsarahvast (Jonuks & Remmel, 2020).

Sõna *metsarahvas* oli tegelikult kasutusel varemgi, ent teises tähenduses, märkides eelkõige metsaelanikke, st linde ja loomi, aga ka metslasi, metsas töötavaid või elavaid inimesi (Jonuks & Remmel, 2020). Autoritele teadaolevalt on üks esimestest kordadest, mil sõna *metsarahvas* esineb eestlasi iseloomustava etnilise kategooriana, 1988. aasta detsembris Eesti Raadio saates „Mõttekiir”, kus eestlastest kui metsarahvast rääkis arheoloog Heiki Valk (Soots & Valk 1988; Jonuks & Remmel, 2020). See peegeldab 1980. aastatel intellektuaalide kitsamates ringkondades tarvitatud mõistet, mida trükisõnas aga ei kasutatud (Jonuks & Remmel, 2020). Metsarahva kuvand on tänaseks tugevalt juurdunud, olles rahvusliku identiteedi oluline osa (Jonuks & Remmel, 2020).

Eesti metsadebatti peamiseks küsimuseks on tasakaalu leidmine metsamüügist tuleneva majandusliku kasu ja metsade ökoloogiliste väärtuste vahel. 2017. aastaks olid metsanduse valdkonna konfliktid nii palju süvenenud, et meedia hakkas olukorda nimetama "Metsasõjaks" (Vihma & Toikka, 2021). Vihma ja Toikka sõnul käivitas ligi 8000 liikmega sotsiaalliikumine "Eesti Metsa Abiks" ning mitmed nende korraldatud meelevalduse tulise meediadebati. Kui 2014.aastal ilmus Eesti ajalehtedes 96 artiklit metsandusest, siis 2017. aastaks oli see number kasvanud 773 artiklini (Vihma & Toikka, 2021). 2024. aasta jaanuaris esilinastunud Martti Helde metsateemaline dokumentaalfilm "Vara küps" (Kuningas, 2024) annab tunnistust sellest, et teema on jätkuvalt aktuaalne.

Lisaks rahvuslikule narratiivile on metsaga seonduval identiteedil koht ka Nõmme kogukonnas ja linnaosas. Tallinna Rohealade teemaplaneering (2008) määratleb metslinna kui "metsase iseloomuga alade hoonestamisel tekkinud asumit, kus looduslikule metsakasukohale omaseid puid on suudetud hoonestamisel säilitada sellisel määral, et asum mõjub õhust metsana ja kus tänaval liikudes valdab metsane iseloom." (*Tallinna rohealade teemaplaneering seletuskiri*, 2008, lk 12).

Nõmme miljööalade tutvustus kirjeldab metslinnaks olemist kui linnaosa miljööväärtuse tähtsat komponenti: "Nõmme miljööväärtus on hoopis mitmetahulisem kui kesklinna ümbritsevatel puiteeslinnadel. Olles arhitektuurilt küll märksa ebaühtlasem, moodustab Nõmme terviku eelkõige metsalinnana." (*Nõmme miljööalade tutvustus*, 2024). Lisaks on ka Nõmme linnaosa üldplaneeringus ühe ruumilise arengu eesmärgina nimetatud linnaosa arengu suunamine selliselt, et säiliks ka edaspidi metsalinna miljöö, mille loob linnaosa hooneid ümbritsev looduslik männimets (*Nõmme linnaosa üldplaneering*, 2021, lk 7). Nõmme Tee Selts nimetab Nõmme oma kodulehel "metsalinnaks" (Nõmme Tee Selts, 2021).

See avab metsarahvaks olemise topeltkihistuse – üks osa puudutab rahvuslikku identiteeti ja teine on kogukonna identiteet. Puu või metsa maha raiumine – eriti kui see on kontrollimatu ja ootamatu – on sellise puhul jõuline sümboolne akt.

2.2 Keskkonnateadlikkus

Eesti elanike keskkonnateadlikkuse uuringu (2022) andmetel on 60% elanikest tundnud oma kodukoha keskkonnaseisundi pärast muret, sealhulgas 8% väga palju, 18% palju ja 34% pigem palju (Keskkonnateadlikkuse uuring, 2022, lk 24). Ankeedis välja toodud põhjustest motiveerib inimesi nende endi hinnangul kõige enam see, et nad peavad keskkonda hoidvat tegutsemist oluliseks – nõus 95%. Märkimisväärselt toodi esile ka emotsionaalseid aspekte: et keskkonna heaks panustamine loob hea tunde (83%) ning et end tuntaks halvasti, kui keskkonna heaks midagi ei tehtaks (73%) (Keskkonnateadlikkuse uuring, 2022, lk 43).

Tegevustest, mis aitavad bioloogilist mitmekesisust hoida, mainiti kõige sagedamini liigirikaste metsade hoidmist ja taastamist (71%), liigirikaste niidukoosluste hoidmist ning taastamist (66%), põldude vahele niiduribade ja puudesalkade jätmist (55%), tarbimise üldist vähendamist (55%) ja ühekordsete biolagunevate kilekottide, kohvitopside jm vältimist (54%) (Keskkonnateadlikkuse uuring, 2022, lk 61). Uuring andis tunnistust hariduse rollist keskkonnateadlikkuse kujunemisel: kõrgharidusega inimeste käitumine on keskkonda hoidvam, nende tahe elada keskkonda hoidvamalt suurem ning nad tunnetavad keskkonnahoidliku käitumise kasutegurit enda jaoks selgemalt (Keskkonnateadlikkuse uuring 2022, lk 15).

Seoses aruteluga linnade panusest elurikkuse säilitamisse (Kowarik, 2011; Miller & Hobbs, 2002; Bonthoux et al., 2014) on erinevad uuringud püüdnud täpsemalt välja selgitada, millised keskkonnad ja haldamise meetodid võimaldaksid kõige paremini säilitada just linnade elurikkust (Bonthoux et al., 2014, lk 81). On uuritud nii arendatud ja hooldatud alasid nagu avalikud pargid, aiad ja koduaiad, kui ka poollooduslike alasid, näiteks linnametsi ning nende mõju elurikkuse säilitamisele linnakeskkonnas (Bonthoux et al., 2014, lk 81).

Üheksas uuringus võrreldi tühermaade elurikkust teiste elupaikadega, millest neli uuringut näitasid, et tühermaadel võib esineda rohkem liike kui teistes linnarohelistes piirkondades, nagu hooldatud pargid, murualad ja linnametsad (Bonthoux, et al. 2014, lk 83). Autorite sõnul on linnas elurikkuse säilitamise seisukohast tühermaad olulised, sest pakuvad mitmesuguseid elupaigatingimusi erinevate ökoloogiliste omadustega organismide

gruppidele. Erinevat tüüpi tühermaade säilitamine, võttes arvesse mulla substraati, mikrokliimat, vanust ja taimestiku arenguetappe, toetab linnakeskkonnas elurikkust (Bonthoux et al., 2014, lk 86).

Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala ei ole kaitsealuse piirkonnana tavaline linnapark, ent kui aga rääkida elupaikade sidususest ning elurikkuse säilitamisest linna kontekstis, tuleks võtta arvesse, et uuringud näitavad linna kontekstis suurimat elurikkust ja elurikkuse arendamise potentsiaali hoopis tühermaadel. Sageli on aga tühermaad inimeste jaoks tähenduseta kohad ning nende elurikkuse kaitseks välja astumas kohalikke ei ole.

2.3 Rohealad linnakeskkonnas

21. sajandil mängib linnaloodus olulist rolli majanduse arengu, kliimamuutustega kohanemise, elurikkuse suurendamise, kohaliku toidutootmise, tervise ja elukvaliteedi parandamise, sotsiaalse õigluse, kogukonna identiteedi ning mitmete muude teemade kujundamisel (Karvonen, 2015). Viimastel aastakümnetel on jooksul linnalooduse "mitmekesistamine" saanud hoogu tänu keskkonnakaitse integreerimisele peavoolupoliitikatesse ning teadmised looduse ja linnade omavahelisest seotusest on laienenud (Karvonen, 2015).

Paljud uuringud on rõhutanud linnaroheluse tähtsust inimeste heaolu jaoks tuues välja, kuidas rohealad toetavad füüsilist, psühholoogilist, vaimset ja sotsiaalset heaolu (Jabbar & Mohd Yusoff, 2022). Näiteks aitab Jabbari ja Mohdi sõnul regulaarne rohealade külastamine kaasa füüsilise vormi hoidmisele, vaimsele lõdvestumisele ja isiklikule arengule. Lisaks on leitud, et igapäevane kokkupuude roheline keskkonnaga parandab üldiselt tervist, iganädalane külastus soodustab vaimset võimekust, ning isegi pelgalt roheline keskkonna vaatamine suurendab produktiivsust ja vähendab stressi (Jabbar & Mohd Yusoff, 2022).

Russo (2024) käsitleb looduse taasintegreerimist linnakeskkonda strateegilise lahendusena, vähendadamaks kiirest linnastumisest tulenevaid negatiivseid tervisemõjusid. Artiklis tuuakse välja, et kvaliteetsete ja kergesti ligipääsetavate rohealade loomine võib vähendada depressiooni, kõrget vererõhku ja südame-veresoonkonna haiguste riski. Autor rõhutab, et sealjuures tuleks keskenduda ka rohealade õiglasele jaotusele ehk probleemi

keskkonnaõiguslikule aspektile. Oluline on kohalike elanike osalemine kaasamises, mis aitab tagada rohealade kättesaadavuse ja kvaliteedi kõikidele sotsiaalsetele gruppidele (Russo, 2024). Side loodusega suunab inimesi tegema keskkonnasõbralikemaid otsuseid (Geng et al., 2015).

Keskkonnaõiguse mõistet post-sotsialistikus Lasnamäe kontekstis uuriv artikkel näitab Kurepõllu juhtumi näitel, kuidas informaalised rohealad võivad kohalike poolt olla kogetuna väga atraktiivseks ning olla aktiivselt kasutusel just sotsiaalmajanduslikult haavatavamate inimgruppide poolt (Vabson et al., 2022). Kuna kohalike elanike silmis võib ala väärtus olla seotud just selle mitteametlikkuses, siis võidakse katseid rohealade ametlikult arendada tajuda hoopis keskkonnaõigluse probleemi tekitavana ja mitte lahendavana (Vabson et al., 2022, lk 133) Autorid jõuavad olulise järelduseni, et kohti, mida väljastpoolt vaadates võidakse näha probleemsete, hooletusse jäetute ja halvasti hooldatutena, võivad kohalikud elanikud väärtustada kui kujundamata loodusega paiku ja elurikkuse keskusi, mis võimaldavat vahetumat inimese ja looduse suhet. Seda keerukust ei tohiks praktilistes otsustusprotsessides keskkonnaõiglusele lähenemist rakendades tähelepanuta jätta (Vabson et al., 2022, lk 126).

HNCT (*Human-Nature Connection Theory*) viitab inimese ja looduse ühendusele, mis on kognitiivne, emotsionaalne, vaimne ja biofüüsiline kiindumus või lähedustunne, mida inimesed tunnevad looduslike paikade suhtes (Beatley, 2011, Klaniecki et al., 2018, viidatud Parker & Simpson, 2020 järgi) Parkeri ja Simpsoni (2020) sõnul võivad inimesed loodusega suhestuda kohalikul, piirkondlikul, riiklikul või rahvusvahelisel tasandil või võib see ühendus olla asukohast mittesõltuv.

HNCT rakendamine planeerimisel võib pakkuda mitmekesiseid võimalusi linnakeskkonna elu kvaliteedi ja turvalisuse parandamiseks (Parker & Simpson, 2020). See hõlmab avalike rohealade arendamist ja täiustamist, et pakkuda võimalusi loodusega taasühenduse loomiseks, samuti avaliku ligipääsu parandamist ja mitmekesiste looduselamuste edendamist, kasutades selleks näiteks parke, matkaradu, rohelisi seinu, katuseid ja sarnaseid lahendusi (Blaut, 1999, viidatud Parker & Simpson, 2020 järgi).

Kui rääkida aga rohelahenduste ja jätkusuutlikkuse rakendamine linnaplaneerimises, toob Plüschke-Altöf et al-i uurimus välja olemusliku pinget, mis eksisteerib kaasava planeerimise

ja kaasajal aktuaalsete säilienõtkuse loomise (*resilience*) eesmärkide vahel: kui kaasav planeerimine sisaldab lubadust koostöös tehtavate otsustele ja viitab avatud lähenemisele, siis säilienõtkus on eesmärgina suunatud kindlale ettemääratud tulemusele (Plüschke-Altöf et al., 2023).

Erinevatele juhtumitele toetudes ilmnes, et see väljakutse toob esile loovaid strateegiaid ning avab võimalusi transformatiivseks planeerimiseks, mille strateegiad hõlmavad legitiimsuse ja sidusrühmade toetuse saavutamist, keskkonnateadlikkuse ja teadmiste suurendamist sidusrühmade seas ning konfliktide lahendamise hõlbustamist sidusrühmade vahelises koostöös (Plüschke-Altöf et al., 2023).

2.4 Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala taust

197,7 ha-suurune Nõmme Mustamäe maastikukaitseala (Tallinn.ee/Nõmme, 2022) loodi 2004. aastal kogukonnaseltsi Nõmme Tee Selts ettepanekul (Nõmme Tee Seltsi esindaja, isiklik suhtlus, 15.03.2024) ning selle valitsejaks riiklik Keskkonnaamet, kellega tuleb tegevuste planeerimisel saada kooskõlastus (Keskkonnaamet, 2024a). Maa kuulub Riigimetsa Majandamise Keskusele ehk RMK-le (Keskkonnaameti esindaja/nõmmeakas, isiklik suhtlus 21.03.24). Maastikukaitseala on ühtaegu kaitseala, aga ka nii Nõmme kui Mustamäe elanike poolt regulaarselt kasutatav rekreatiivala ja avalik ruum ehk sotsiaalne infrastruktuur. Kui Nõmme elanikel on looduses viibimise võimalusi rohkem, siis Mustamäele ulatuv maastikukaitseala osa ehk Sütiste, Rahumäe ja Hüpöpetorni mets on kortermajades elavate inimeste lähim võimalus looduses viibida (Tallinna Linnaplaneerimise Amet & E-Konsult OÜ, 2010, lk 24). Käsitletav raiumine leidis aset kaitseala Sütiste Metsa, Rahumäe metsa ning Hüpöpetorni metsade aladel.

2.4.1 Looduskeskkond

Maastikukaitseala olulisemad looduskeskkonnad on Mustamäe nõlv ja liivikud, erinevat tüüpi metsad, rohked allikad ja elustik (Keskkonnaamet, 2024b). Kaitseala pinnamood on vormitud mandrijää, vee ja tuulte poolt 12 000 aasta jooksul: jää viimase pealetungi käigus kujunes Mustamäe nõlv, mis ulatub ligi 30 meetri kõrguseni ja tähistab kunagist mandrijää serva asukohta (Keskkonnaamet, 2024b). Mere taandumise järel on nõlva muutnud

vooluvesi ning laialdasel liustikujõe deltaalal kujunesid praegused Mustamäe liivikud (Keskkonnaamet, 2024b).

Keskkonnaameti allika kohaselt on Nõmme-Mustamäe maastikukaitsealal kokku seitse metsa, mis erinevast niiskuse režiimist tulenevalt ka erineva liigilise koosseisuga. Kaitseala metsad on Sütiste mets, Rahumäe mets, Hüpsetornimets, Rõõmuallika mets, Kivinuka mets, Kuusiku mets ning ka Glehni parkmets (Keskkonnaamet, 2024b).

Eriilmeliste metsade, nagu nõmme- ja palumännikud, kuuse- ja kuuse-segametsad, lehtpuu segametsad esineb kaitsealal ka linnaoludes haruldane lodumets (Keskkonnaamet, 2024c). Samuti leidub alal kümme kaitsealust taimeliiki, millest silmapaistvaim on liivikutel kasvav nõmmnelk; lisaks on alal registreeritud üle 120 linnuliigi, sealhulgas pelgliku eluviisiga kanakull, kes on pesitsenud kaitsealal juba üle kümne aasta (Keskkonnaamet, 2024c).

Suurimal, Glehni pargi allikaalal on umbes kilomeetrisel lõigul kuni 24 allikat, millest suvel tegutseb 10–12 ja veerohkeim neist on Rõõmuallikas (Keskkonnaamet, 2024b). Kaitseala kaks kõige tähtsamat dokumenti on kaitse-eeskiri ja kaitsekorralduskava (Keskkonnaamet, 2024c). Kaitse-eeskiri sisaldab kaitseala erinevaid vööndeid, vööndites keelatud ja lubatud tegevusi. Kaitsekorralduskava on aga kaitseala rakenduslik tegevusplaan (Keskkonnaamet, 2024c).

2.4.2 Sotsiaalne infrastruktuur

Oma paiknemise tõttu on Nõmme-Mustamäe maastikukaitse ala potentsiaalne kohtumise koht, mis võib tuua erinevate sotsiaalmajanduslike ja eri taustade Mustamäe ja Nõmme inimesed kokku ühisesse tarbimiskohustuseta ruumi. Põhjalikud andmed ala kasutuse kohta puuduvad, ehkki seda teemat uuritakse parasjagu Tallinna Ülikooli Loodus- ja terviseteaduse instituudis (Reeda-Tuula Fjodorov, isiklik suhtlus 29.10.24). Kes Nõmme-Mustamäe maastikualale satub või seal regulaarselt käib, teab aga, et seda ala kasutatakse nii erinevatel aastaegadel tervisekõnniks, rattasõiduks, koeraga jalutamiseks, suusatamiseks jne. Alal on spordivõimalused ja seal asuv Nõmme Spordikeskus, Nõmme lumepark, korvpalliväljak jne. Lisaks Piiri mänguväljak, Raja mänguväljak ja palju muid

vaba aja veetmise kohti. Oluline on ka, et maastikukaitseala lähedusse jääb Nõmme keskuse ehk linnaosa keskuse põhiala koos turu, poodide, söögikohtade ja raudteejaamaga.

Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala toimib rekreatiivalana, mida kasutavad nii Mustamäe kui Nõmme elanikud, aga ka tervisesportlased ja huvigrupid, kes ei pruugi lähikonnas elada (Tallinna Linnavolikogu, 2015). Lisaks linna poolt hooldatud teedele on alal ka mitteformaalseid radasid ja ilmselt ka kasutusviise. Sotsiaalse sidususe seisukohast on oluline, et sotsiaalne infrastruktuur võimaldaks inimestel kohtuda ka ilma tarbimiskohustuseta ruumis (Gehl 2011; Putnam 2000). Avaliku ruumi/sotsiaalse infrastruktuuri mõisted on tihedalt seotud sotsiaalsete suhete ja sotsiaalse kapitali edendamisega (Putnam, 2000). Mitmekesiste kokkupuudete võimaluste puudumine võib kogukonnas tugevnedada siduv sotsiaalne kapital, mis seob kokku ühte tüüpi inimesi ja mille varjuküljeks on jäik identiteet (Putnam, 2000). Avalikud rohealad ja muud sotsiaalsed infrastruktuurid soodustavad juhuslikke kohtumisi erinevate inimeste vahel aidates regulaarse kokkupuude kaudu luua Putnami (2000) mõistetele toetudes positiivset kuvandi “üldistatud teisest” ning seeläbi edendada “sillutavat sotsiaalset kapitali”.

2.5 Juhtumi osapooled ja sündmustik

2022. algatatud terviseradade ehituse projekt ja sellega seonduv puude raie Sütiste, Rahumäe ja Hüppetorni metsa juures põhines 2015. aastal Teemaplaneeringul “Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala puhkevõimaluste planeerimine“ (Nõmme Tee Seltsi esindaja, isiklik suhtlus, 15.03.24), mille kooskõlastamisel oli osapooli nii linna- kui riigitasandilt ning ka erasektorist (Nõmme Tee Seltsi esindaja, isiklik suhtlus, 15.03.24; Tallinna Linnavolikogu, 2015).

Planeeringu üldeesmärk oli puhkevõimaluste välja arendamine sealjuures arvestades looduskaitsetingimusi ning võttes aluseks Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala kaitseeskirja, kaitsekorralduskava ja ala kohta koostatud maastikuanalüüsi (Tallinna Linnavolikogu, 2015). Lähteprobleemiks oli liikumise ja kasutuse suunamine sellisel moel, et hapramad alad oleksid kaitstud (Tallinna Linnavolikogu, 2015). Selle koostamiseks kasutati ettevõtte E-konsulti poolt läbi viidud maastikuanalüüsi (2010), mis hõlmas ka kasutajagruppide määramist ehkki maastikuanalüüsis ei ole selgitatud kasutajagruppide

määramise meetodit. Maastikuanalüüsis nimetati maastikukaitseala suurimaks ohuks reguleerimata inimtegevust (Tallinna Linnaplaneerimise Amet & E-Konsult OÜ, 2010, lk 29).

Teemaplaneeringu (2015) pidid allkirjastama erinevad linnaametid, näiteks: Keskkonnaamet, Tallinna Transpordiamet, Linnavaraamet, Ettevõtlusamet, Sotsiaal- ja Tervishoiuamet, Nõmme LOV, Mustamäe LOV, Tallinna Haridusamet, Tallinna Kultuuriväärtuste Amet; riigi poolt: Terviseameti Põhja talitlus, Keskkonnaamet, Põhja-Eesti päästkeskus, RMK + mitmed maaomanikud.

Ehitustööd tellis Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalamet, projekt on koostatud SA Eesti Terviserajad eestvedamisel (Tallinn.ee/Uudised, 2022a; 2022b) ja selle rahastajad AS Merko, Swedbank, Eesti Energia (Abilinnapea, isiklik suhtlus, 09.04.24). Tööde tegija Altos Teed OÜ (Tallinn.ee/Uudised, 2022a; 2022b) ning raie teostaja Puuabi (Kivi, 2022a). Maastikukaitseala loodi Nõmme Tee Seltsi ettepanekul (Nõmme Tee Seltsi esindaja, isiklik suhtlus, 15.03.2024; Keskkonnaameti esindaja/nõmmekas, isiklik suhtlus, 21.03.24). Töös kirjeldatud sündmustiku käigus moodustus Mustamäe elanikest Sütiste Metsa Selts (Sütiste Metsa Seltsi esindaja, isiklik suhtlus, 11.03.24).

Puude raie Sütiste, Rahumäe ja Hüppetorni metsa juures olevatel maastikukaitsealadel toimus 4.märtsil 2022. aastal – Tallinna Linna kodulehel on sellele eelneval päeval ja ka samal päeval leitavad teadaanded ehitustööde planeeritavast algusest (Tallinn.ee/Uudised, 2022a; 2022b).

Mõlema seltsi esindajate sõnul said elanikud aga raiest teada ala tavapärase kasutuse kaudu – alale minnes avastati, et maha on võetud suures koguses puid. Muuhulgas avastati, et maha on võetud kohaliku kaitsealuse kanakulli pesapuu (Sütiste Metsa Seltsi esindaja, isiklik suhtlus, 11.03.24). Edasi toimus kogukondade vahel suhtlus Facebooki ja tutvuste kaudu (Sütiste Metsa Selts esindaja, isiklik suhtlus, 11.03.24). Mustamäel pandi trepikodadesse ja metsa puudele teibiga kleebitud sildid, mis kutsusid inimesi kokku ja arutama, mis metsadega toimub (Sütiste Metsa Seltsi esindaja, isiklik suhtlus, 11.03.24).

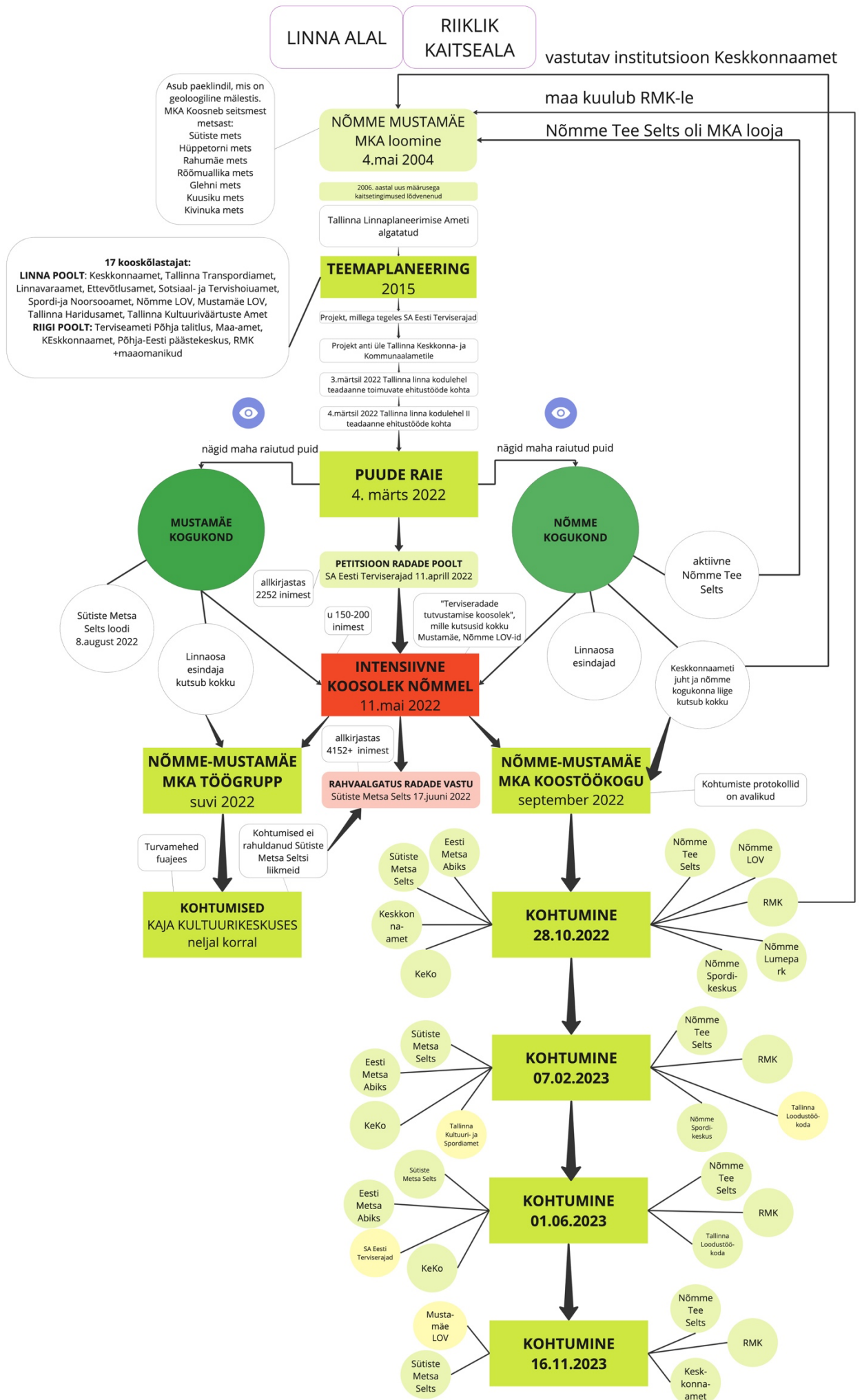
Märtsi keskel peatas riiklik Keskkonnaamet raie alal nähtud kanakulli tõttu (Gnadenteich 2022a; Laast 2022a).

11.mail 2022. aastal toimus Nõmme kultuurikeskuses linnaosade poolt kokku kutsutud “Terviseradade tutvustamise koosolek” (Tallinn.ee/Uudised, 2022c). Käesoleva töö jaoks intervjueeritud osapoolte ehk informantide allikal osales koosolekul umbes 200 inimest (Sütiste Metsa Seltsi esindaja, isiklik suhtlus, 11.03.24). Sündmusest on olemas Facebookist kättesaadav videosalvestus (Nõmme Linnaosavalitsus, 2022), kus on muuhulgas märgatav, et suur osa koosolekul osalejaid ja kaasaraäkijaid paigutuvad demograafiliselt vanusrühma 40+ või 50+. Salvestiselt on näha, et koosolekut vedas eest abilinnapea, kes oli sunnitud korduvalt rahvast vahele segamise tõttu korrale kutsuma. Osalenud kogukonnaliikmed väljendasid end emotsionaalselt ning aplodeerisid teiste kogukonnaliikmete sõnavõttude peale (Nõmme Linnaosavalitsus, 2022). Koosoleku kokkuvõtet kajastatakse Postimehes 12.mail ilmunud artikliga „Kanakulli pesapuu langetamine lõi nõmmekates lõkkele ärkamisaja vaimu“ (Kivi, 2022b).

Peale koosolekut projekt peatati (Laast, 2022b). 8.augustil teatas Tallinna linn, et ehitustööd lõppesid projekti tühistamisega (Landeiro, 2022a)

Suve jooksul kutsus Mustamäe linnaosa esindaja kokku Nõmme-Mustame maastikuala komisjoni (Kivi, 2022c; Gnadenteich, 2022b), kuhu läksid ka Sütiste Metsa Seltsi liikmed (Sütiste Metsa Seltsi esindaja, isiklik suhtlus, 11.03.24). Sütiste Metsa Selts (2022) jagas oma Facebooki lehel esimesest koosolekule saabumisest videot pealkirjaga „Valijad on tülikad!“. Peale koosolekut ilmub veel meedias erinevaid artikleid, millest kaks kajastavad Mustamäe linnaosa esindaja poolt moodustatud temaatilise koostöökomisjoni/töörühma ning seal osalenud rahva rahulolematust koosolekutega (Kivi, 2022c; Gnadenteich, 2022b).

28. oktoobril kutsus Keskkonnaamet kokku Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala koostöökogu (Gnadenteich, 2022c; Tallinn/Nõmme, 2022), et arutada ala tulevikku ning kus on esindatud maastikualaga seotud erinevad huvigrupid (Keskkonnaamet, 2022d). Elanikest on kutsutud seltside esindajad (Keskkonnaameti esindaja/nõmmekas, isiklik suhtlus, 21.03.24) Kohtumised on seni toimunud viiel korral (Keskkonnaamet, 2022d). Koosoleku protokollid on avalikud.

Joonis 3. Nõmme-Mustamäe maastikuala toimunud puude raie juhtumit ja osapooli kajastav ajajoon.

Märkus: Ajajoont tuleb vaadelda ülevalt alla. Skeem põhineb töö käigus kogutud info põhjal informantidelt, Tallinna linna kodulehelt ning allikatest, mis on loetletud Lisa 2 all. KeKo lühend tähistab Keskkonna- ja Kommunaalametit. Nõmme-Mustamäe MKA koostöökogul tähistab kollane värv esmakordseid osalejaid. **Allikas:** Autor (Riste Lehari, 2025).

3. Metodoloogia

Valisin oma teema avamiseks juhtumiuuringu, sest see lähenemine andis aja ja ruumi piiridega tööle fookuse. Juhtumiuuring annab võimaluse koguda erinevat tüüpi andmeid nagu intervjuud, dokumendid, vaatlused, küsitlused ja muud ning saada põhjalik ülevaade organisatsioonist või üksikisikust ning selle organisatsiooni või üksikisiku sisemisest toimimisest ja suhtlusest (Schoch, 2020, lk 246).

Juhtumiuuringu analüüsimiseks otsustasin kasutada kvalitatiivseid meetodeid. Kõigepealt valmistasin ette poolstruktureeritud intervjuukava, mille peamine eesmärk oli võimaldada seotud osapooltel rääkida juhtumist lugu oma sõnadega. Kavas oli nii *kirjeldavaid*, *tõlgendavaid* kui *suletud* küsimusi (Lepik et al, 2014).

Kasutasin sihipärast valimit, et leida üles juhtumiga seotud inimesed (Rämmer, 2014). Intervjuude käigus sain infot uutest inimestest ja seega oli osa intervjuueeritud leitud lumepallimeetodil (Rämmer, 2014). Soovisin sõna anda kõikidele erinevatele asjaosalistele ja seetõttu võtsin ka kõikide tuvastatud osapooltega ühendust. Kokku viisin läbi seitse intervjuud. Kaks neist olid kogukonnaseltside –Nõmme Tee Selts ja Sütiste Metsa Seltsi – esindajad. Lisaks intervjuueerisin Keskkonnameti esindajat (kes on ka Nõmme kogukonnaliige) ning abilinnapead. Ekspertintervjuud viisin läbi linnalooduse eksperdi, kaasamiseeksperti ja Nõmme linnaosa arhitektiga.

Intervjuude valik ei kajasta kindlasti kõiki osapooli ega huvigruppe ent valik oli minu hinnangul piisav, et saada sündmuste käigust hea ülevaade ning olukorrast pilt läbi mitme perspektiivi. Tabamatuks jäi Mustamäe linnaosa esindajad. Viimase tõttu otsustasin tasakaalu huvides jätta intervjuueerimisel välja ka Nõmme linnaosa esindaja. Sain kokku ka SA Eesti Terviseradade esindajate ning terviseradade teedehituse esindajaga, ent analüüsis ei olnud võimalik nende vaatepunkte kasutada, kuna nad ei soovinud, et intervjuus räägitut mingilgi viisil kajastataks.

Keskkonnaameti esindaja/Nõmme kogukonna liige
Sütiste Metsa Seltsi esindaja
Nõmme Tee Seltsi esindaja
Tallinna abilinnapea (praeguseks ametist lahkunud)
Ekspertintervjuu linnalooduse spetsialistiga
Ekspertintervjuu Nõmme linnaosa arhitektiga
Ekspertintervjuu kaasamise spetsialistiga

Tabel 1. Intervjueeritud osapooled.

Märkus: Tabel põhineb autori (Riste Lehari, 2025) kogutud andmetel magistritöö raames.

Intervjueeritavatega võtsin ühendust kirja teel või Facebooki kaudu, see võimaldas ideed põhjalikult tutvustada ja andis ruumi reageerimiseks. Üks intervjuu toimus jalutades, ülejäänud erinevates siseruumides, mis olid privaatsed ja mugavad. Kõikidelt osapooltelt sai küsitud informeeritud nõusolek vestluse salvestamiseks kokkuleppel, et peale lõputöö kaitsmist salvestised kustutatakse. Kõik salvestised transkribeerisin leheküljel www.tekstiks.ee. Seejärel leidsin materjaliga tutvumise käigus teemasid ning pöördusin uuesti teooria poole, et tekkinud teemasid teaduskirjandusega võrrelda, lugesin juurde ja analüüsisin materjali lähtuvalt teooriatest.

Neli seitsmest intervjueeritavast oli nõus oma nime kasutama ja isegi väljendasid selleks soovi. Nimed on siiski pseudonümiseeritud, et luua juhtumi eskaleerumist arvesse võttes isikute vahele pisut distantsi sealjuures olles teadlik, et Eesti kontekstis ameti välja toomisega piirdumine ei kaitse täielikult intervjueeritavate anonüümsust. Osa intervjueeritud inimesi võivad olla äratuntavad oma ametipositsiooni tõttu, aga nad on sellest teadlikud. Tutvustasin neile uuringu eesmärki ning andsin ka võimaluse intervjuust igal hetkel loobuda.

Intervjuude tõlgendamisel kasutasin induktiivset meetodit (Kalmus et al., 2015a). Uurimistöö alguses ei olnud mul eelnevat selget ettekujutust sellest, kuhu kogutud info viib.

Intervjuude tõlgendamiseks kasutasin suunatud kvalitatiivset sisuanalüüsi (Kalmus et al., 2015b). Selleks kasutasin intervjuude transkriptsioone, kuhu märkisin ära eraldi erinevad teemad, mis kujunesid induktiivselt. Seejärel tõstsin ära märgitud mõtted eraldi dokumendi nii, et eri informantide sarnastel teemal väljendused olid üheskoos. Nendest moodustsid kategooriad. Analüüsisin **kohakiindumuse väljendumist ja käsitlusi**.

Kohakiindumuse uurimisel moodustusi järgmised kategooriad:

a) kogemuslikud vaated kohakiindumusele

nostalgia

kohalik teadmine

turvapaiga funktsioon

fenomenoloogiline elumaailm

b) sotsiaalpsühholoogilised vaated kohakiindumusele

c) kogukonna kohakiindumus

d) kohakiindumuse häirimine

Lisaks kohakiindumuse väljenduste analüüsile võtsin uurimise alla ka **vastandumise mehhanismid**.

Analüüsi tegi keeruliseks see, et vaidlused antud ala teemal käivad läbiseigi mitmes kohas ja erinevate poolte vahel (mis toimuvad küll samal maastikukaitsealal, ent mis konkreetset otseselt juhtumiuuringut ei puuduta), mida ka intervjuudesse läbiseigi sisse toodi. Lisaks ilmnevad nimetatud kategooriad omavahel põimunult.

Vastanduste mehhanismide uurimisel moodustunud kategooriad:

a) kohalike kogukondade ja institutsioonide vaheline vastandamine

b) omakasu vastandamine ühiskondlike huvidega

c) ajas muutunud arusaamade vastandamine

d) eestluse ja mitte-eestluse vastandamine

Ekspertintervjuude puhul olid lisaks juhtumile fookuses ka nende erialased taustateadmised, mis aitavad juhtumi konteksti avada.

Uurimismaterjali mitmekesisus ja rohkus antud juhtumi puhul tegi esialgu õige lähenemisenurga leidmise keeruliseks. Tegemist oli intervjuueeritavate jaoks emotsionaalselt laetud sündmusega, mis raskendas teemas orienteerumist. Tundsin soovi käsitleda teemat vastutustundlikult ja leida lähenemise, mis on asjakohane sealjuures ilma ülearu eskaleerimata sündmuste senist käiku. Taustal oli uurimistöö käigus omandatud teadmine, et Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala tuleviku planeerimisel teemal on linnal ja elanikel vaja ka edaspidi koostööd teha.

Soovisin töös kajastada kogukondade liikmete väljendusi antud teemadel, kuivõrd seltsi esindajate vaade ei pruugi esindada kogukonnavaateid ehkki neid nähakse kogukondade esindajatena. Seetõttu viisin lisaks intervjuudele läbi sotsiaalmeediaanalüüsi, mille jaoks kasutasin Facebooki kogukonnagrupi “Nõmmekad” sisu. See ei peegelda kõikide kogukonnaliikmete arvamusi, aga pakub siiski laiendust seltside esindatavate seiskohtade arutelu all olevatel teemadel ja näitab argumenteerimise mehhanisme.

Otsin postitusi otsingusõnaga *Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala* ning võtsin vaatluse alla vaid antud töös käsitletud juhtumiga (terviseradade projekti ning raiega) seonduvad postitused. Vaatamata grupi nimele oli nii arutelude algatajate kui osalejate seas ka Sütiste Metsa Seltsi liikmeid. Lugesin kokku 22 temaatilist postitust.

Vaatlesin kolme kõige populaarsemat postituse kõiki kommentaare ja kasutasin selleks diskursuseanalüüsi (Kalmus et al., 2015c) eesmärgiga tuvastada, milliseid retoorilisi võtteid kasutatakse. Kõik analüüsiks valitud postitused on tehtud ajaliselt peale raiet. Kokku oli kolmes postitustes 163 kommentaari. Analüüsist jäid välja kommentaaride reaktsioonid.

1.postituse sisuks on ülevaate andmine Nõmme–Mustamäe maastikukaitseala terviseradade rekonstrueerimistööde hetkeseisu kohta.

Kuupäev on 15. märts 2022 ning postitusel on 228 reaktsiooni, 91 kommentaari ja 15 jagamist.

2.postituse sisuks on kohaliku Nõmme-Mustamäe maastikukaitsealal elava kanakulli tutvustamine, kelle elupaigal oli raie peatamisel roll.

Kuupäev on 20. märts 2022 ning postitusel on 233 reaktsiooni, 39 kommentaari ja 13 jagamist.

3.postituse sisuks on Nõmme Kultuurikeskuses toimunud terviseradade avaliku arutelu ehk siin töös eelnevalt intensiivseks koosolekuks nimetatu (kus osalesid kogukonnad ja ametnikud) järgne kokkuvõte.

Kuupäev on 11.mai 2022 ja postitusel on 205 reaktsiooni, 33 kommentaari ja 13 jagamist.

Kõigi kolme postituse analüüsi tehes märkisin ära iga seisukohta väljendava kommentaari, mille puhul tuvastatud retoorilised võtted ning kirjutasin need välja eraldi dokumenti. Seejärel vaatasin tervikut ning korduvatest vastandumise võtetest moodustusid kolm kategooriat, mille alla koondasin sobivad alamjaotused. Erinevad kategooriad ja nende alamjaotused esinesid sageli ka läbiseigi ühes kommentaaris. Näiteks võib ühes kommentaaris olla nii isiklikke süüdistusi, üldistusi, sarkasmi kui ka umbusalduse väljendusi. Seetõttu kasutasin kvantitatiivse info saamiseks tööriistana tehisintellekti (Chatgpt) abi. Kõigepealt andsin sisendiks enda moodustatud kategooriad ja seejärel palusin tal igas üksikus kommentaaris nende leidumist tuvastada. Chatgpt leiud lugesin ise üle ja tegin vastavad muudatused kohtades, kus see vajalik oli. Selle põhjal tegin koodipuu, mis on leitav Lisa 4-s.

Peale fraaside on kõik analüüsi näidetes välja toodud kommentaarid esitatud terviklikult. Nimed on eemaldatud, et vältida isiklikkust.

Infoallikadena on kasutatud erinevaid dokumente ja meediaallikaid, mis on loetletud eraldi Lisa 2 all. Kasutasin ka osalusvaatlust Nõmme terviseradade valgustuse projekti avalikul tutvustusel (toimus 18.juunil 2024), et kujundada arusaam, millises seisus on suhtlus maastikukaitseala tuleviku teemadel kogukonna ja omavalitsuse osas on praegu. Koostasid ka välitööpäeviku.

Magistritöö koostamisel kasutasin tehisintellekti (ChatGPT) abi tõlkimisel, sünonüümide leidmisel, viidete vormistamisel ja alfabeetilisse järjestusse seadmisel ning sotsiaalmeedia sisuanalüüsi läbiviimisel ülalkirjeldatud viisil. Lisaks kasutasin selle kui otsingumootori funktsiooni, et saada tööle relevantsetel teemadel edasiseks omal käel orienteerumiseks ülevaade olulisematest autoritest ning nende põhiideedest.

4. Analüüsid

4.1 Intervjuude analüüs

4.1.1 KOHAKIINDUMUS: nostalgia ja kohalik teadmine

Esimene osa analüüsisist hõlmas kohakiindumust väljendavate fraaside ja lausete ära märkimist ja analüüsi transkribeeritud intervjuude sisust, mis viitavad osaliste olulisele sidemele Nõmme-Mustamäe maastikukaitsealaga, aga ka Nõmme kogukonnaga. Seejärel märkisin ära kohakiindumuse alamkategoriad, milleks olid: *nostalgia ja kohalik teadmine*, *kogukondlik kohakiindumus* ning *kohakiindumuse lõhkumine*. Seejärel analüüsisin, millistel viisidel käsitlevad eksperdid kohakiindumust. Tulenevalt otseselt intervjuueeritavate positsioonile eristusid:

a) *kogemuslikud vaated kohakiindumusele*

b) *sotsiaal-poliitilised vaated kohakiindumusele*

Kogemuslikud vaated kohakiindumusele

Kogemuslikest kohakiindumustest leidis nostalgilist kohakiindumust ehk viiteid lapsepõlvele, mis piirkonnaga on seotud. Lapsepõlvega seotud nostalgia ja piirkonna tundmine annab kohakiindumust väljendanud inimestele tunde, et neil on suurem kompetents otsustada selle üle, mis alal peaks toimima, kes ja kuidas seda peaks kasutama. Pikaajaline side kohaga võib tähendada, et kohal on nende inimeste jaoks *turvapaiga* funktsioon (Scannell et al., 2021, lk 46). Kui sidemed *turvapaigaga* katkevad või katkestatakse, võidakse kogeda negatiivseid tundeid, näiteks leina (Scannell et al., 2021, lk 55). Raie oli siin juhtumise katkestav sündmus.

“Nemad [Mustamäel] läksid seal kõik vihaseks, see oli nende lapsepõlvemets, meie jaoks on see põline kodumets – üks osa Nõmmest” Nõmme Tee Seltsi esindaja

Nostalgia väljendub ka selles, et mõlemad seltsi esindajad näevad ideaalsena ala võimalikult puutumatusena hoidmist ning teatud tegevuste nt sporditegemise limiteerimist või sportimist

sellistel viisidel nagu on seal tehtud ajalooliselt või nii nagu seda tehti nende lapsepõlves. Informantidel oli selge ettekujutus piirkonna loodusväärtustest ning oma peamiseks eesmärgiks peavad nad nende väärtuste kaitsmist ja säilitamist võimalikult endisel kujul. Nostalgia aitab taastada enesetaju järjepidevust, eriti pärast suuri elumuutusi ja traumaatilisi kogemusi (Sedikides et al., 2008). Lewicka sõnul pakub see psühholoogilist tuge neile, kellel on puudus tähendusest elus – see annab jõudu, reguleerib igavusest tingitud tähenduseotsingut, vähendab stressi ning loob tunnet, et elu on oluline, eesmärgipärane ja sidus (Lewicka, 2020, lk 56). Teisest küljest võib nostalgiasse takerdumine pidurdada soovi dialoogi astuda, näha pilti laiemalt või põhjustada põhimõttelist vastuolemist muutustele.

Kogemuslikku kohakiindumust väljendanud informandid viitasid, et nende kohalik teadmine on väärtuslik ning käsitlesid oma isiklikku kogemust kohast kui ekspertteadmist.

“See on ala, kus käib sadu-tuhandeid inimesi. Ma olen ise näinud, kuidas see mets on muutunud minu neljakümne eluaasta jooksul.” Keskkonnaameti esindaja/nõmmekas

Kogemuslikud vaateid kohakiindumused keskenduvad identiteetidele ja emotsionaalsetele sidemetele, mis on tekkinud erinevates sotsiaal-psühholoogilistest protsessidest (Williams & Miller, 2020, lk 24). Need on sügavalt isiklikud ja subjektiivsed, mistõttu on neid näiteks dialoogis raske vaidlustada. Fenomenoloogiast tulenevalt võib öelda, et side piirkonnaga tähendab, et see on olnud osaks nende inimeste subjektiivsest igapäevaelus kogetavast *elumaailmast* (Seamon, 2021, lk 30), mis on oluline hoolimata sellest, et seda on keeruline mõõta või adresseerida.

Kogukondliku kohakiindumuse asukohaks kohalik piirkond ehk *asukoht kodu ümber* (Mihaylov et al., 2021, lk 162). Selle muudavad ainulaadseks keerulised kohaga ja sotsiaalsed tajud/tunnetused, emotsioonid ja *käitumised*, mis tekivad vastusena keskkonna häiringutele (Mihaylov et al., 2021, lk 162). Kui Nõmmel juba eksisteerib ajalooline kogukonnaselts, siis Mustamäe puhul raie juhtum ehk kohatunnetuse lõhkumine (*disruption of place attachment*) „paljastas“ *kogukondliku kohakiindumuse* (Devine-Wright, 2009, lk 428) – kohalikud elanikud, kes varem omavahel ei olnud suhelnud, avastasid ühised tunded.

Kohakiindumuse lõhkumise tagajärjel formuleerus täiesti uus identiteet: võitlev kodumetsakaitseline selts, kes näeb oma keskkonnahoidlikku tegevust hädavajaliku ja

ühiskondlikult kasulikuna. Kogukondlikkust nähakse kohaliku ja kohaidentiteedi tõelise kaitsjana ning keskkonna kompetentsi hoidjana. Identiteedi positiivne dimensioon sisaldab kuuluvustunnet ja identifitseerumist mingi grupi inimestega (Ricarte, 2023, lk 49) ning pakub ühtsustunnet. Negatiivne dimensioon aga tähendab irrutatust ehk eristatus kellestki teisest (Ricarte, 2023, lk 49). Konflikti käigus sündinud identiteet sisaldab endas tugevat meie-nemad vastandumist, mis võib viia dehumaniseerimiseni ja hakata pidurdama leppimise protsessi, sest leppimise käigus tuleks loobuda oma senisest vastanduvast identiteedist, millel on nende inimeste jaoks ka positiivne tähendus – kuuluvustunne. See uus identiteet võib pakkuda inimestele „voolava modernsuse“ (Bauman & Vecchi, 2004) tingimustest turvatunnet, lisaks võib keskkonna heaks panustamine anda neile hea tunde (Keskkonnateadlikkuse uuring, 2022, lk 43). Ricarte sõnul on rahuprotsesside õnnestumiseks oluline tegeleda konfliktis osalevate osapoolte identiteediküsimustega (Ricarte, 2023).

Joonis 4. Sütiste Metsa Seltsi logo.

Allikas: Sütiste Metsa Selts. *Facebooki leht*. Kättesaadav aadressil

<https://www.facebook.com/sytistemetsaselts>.

Sotsiaal-poliitilised vaated kohakiindumusele

Intervjuu käigus tõi Nõmme linnaarhitekt välja ühe linnaosa peaprobleemina Nõmme muutumist magalarajooniks ja nimetas piirkonna kõige suuremaks väljakutseks

multifunktsionaalsuse hoidmist (Nõmme linnaosa arhitekt, isiklik suhtlus, 15.04.24). Lisaks rõhutas ta, et lahendus peitub erinevate funktsioonide ja võimaluste loomises, samuti tegevusvõimaluste arendamises, et Nõmme keskuseala, mis on viimastel aastatel hääbuma hakanud, muutuks taas elavaks kogukonnakeskuseks nagu oli ajalooliselt (Nõmme linnaosa arhitekt, isiklik suhtlus, 15.04.24). Seega on kogukondlikkus institutsionaalsel tasandil Nõmme eesmärk ja identiteet, mille juured ulatuvad kohalikku ajaloolisse. Püüeldakse ajaloolise järjepidevuse poole, püütakse minevikku taasluua, seega võib siin näha ka nostalgiat. Multifunktsionaalsuse väärtustamine on kooskõlas kaasaegsete hea linnaplaneerimise põhimõtetega, kasvõi toetudes Putnami (2000) õhukese usaldusele ja Gehli (2011) teooriatele, samas võib seda näha püüdlus “ideaalse” või ka romantiseeritud kogukondlikkuse (Bauman, 2001) poole. Multifunktsionaalsust vastandatakse siin magalarajooniks kujunemisele ehk millelegi, mis on pärit Nõukogude ajast ja võib seetõttu sisaldada negatiivseid seoseid.

Linnaosa arhitekt pidas oluliseks ka *kohatunnetuse säilitamist*, mida Nõmme piirkond on läbi ajaloo hästi hoidnud. Arhitekt tõi välja, et "nõmmekas" on konkreetne termin, mis peegeldab elanike tugevat *kohatunnetust* ning ka uhkust selle üle. Samas rõhutas ta, et Nõmme elanikud ei peaks kapselduma oma hoovialadele, vaid neid tuleks rohkem tuua kokku tänavatele ja parkidesse, et kogukond saaks vabamalt suhelda ja koos tegutseda (Nõmme linnaosa arhitekt, isiklik suhtlus, 15.04.24). Kuna linnaosa elanikkond vananeb ja väheneb, on oluline luua uusi kvaliteetseid tegevusi, et hoida Nõmme elavana ja elanikke kaasatuna (Nõmme linnaosa arhitekt, isiklik suhtlus, 15.04.24).

“Ma arvan, et Nõmmel on hästi suur kohatunnetus. Ma ei tea, kas teistes linnaosades on nii, et Kristiine inimesed ütlevad, et nad on „kristiinekad“ - ma ei ole seda kohanud. Nõmmel on “nõmmekas” konkreetne termin, aga ka selline uhkuse asi. Aga mida me tahaks oleks see, et me ei kapselduks oma hoovialadele – et siin kus lõppeb minu aed, lõppeb minu maailm – vaid tuua inimesi tänavale ja parkidesse, et nad kasutaks avalikku ruumi.”
Nõmme linnaosa arhitekt

See viitab samuti sellele, et institutsionaalselt püütakse ühest küljest taasluua ajaloolist kogukonnatunnet, midagi, millele omistatakse eriomast “nõmmelikkuse” identiteeti, samas ka rõhutades vajadust arendada liikuvust ja elanikkonna mitmekesisust.

Kaasamisekspert tõi välja, et ta ei ole varasemalt mõelnud kohakiindumuse peale kui aspektile (autori märkus: suhtluse käigus selgus, et eraldi kaasamise osakond loodi Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalametisse alles 2022.aastal), millega peaks linna kontekstis arvestama. Samas tõdes ta, et sellega tuleb kindlasti arvestada, et inimesed tunnevad oma kodukoha vastu tundeid ja seos kohaga võib olla tugev. Kui kohakiindumus selgelt välja paistab ja kohaga on seotud tugevad väärtused, ootused ja see koht on nende jaoks tähenduslik, siis tuleb sellega arvestada (Kaasamisekspert, isiklik suhtlus, 08.11.24). See viitab sotsiaal-poliitilisele käsitlemisele kohakiindumusest (Williams & Miller, 2020, lk 24), mis ei lähtu isiklikest kogemustest ega tunnetusest ehkki tunnistavad selle olulisust. *Sotsiaal-poliitilised vaated*, on need, mis keskenduvad struktuuri ja võimusuhteid viisidel, kuidas kohad luuakse, vaidlustatakse ja ümber kujundatakse kohalike ja globaalsete protsesside kaudu (Williams & Miller, 2020, lk 24).

Kuigi kogemuslik ja sotsiaal-poliitiline kohakiindumuse on mõlemad kohakiindumuse vormid, on lähtepunkt erinev. Kui kogukond lähtub subjektiivsest kogemuslikest tunnetusest ja vaadetest kohatunnetusele (või kohakiindumusel), siis institutsionaalsel tasandil nähakse seda paika teisiti. Institutsioonide tasandil võib olla keerukas isiklikest ja emotsionaalsetest protsessidest aru saada, seevastu kogemuslik kohakiindumuse võib tähendada unustamist, et alal on rohkem kasutajaid kui kohalikud elanikud. Devine-Wright (2009) rõhutab, et poliitikakujundajad peaksid kohalike elanike emotsionaalsetele reaktsioonidele kohamuutuste osas mõistvalt suhtuma ning kavandama projekte, mis toetavad, mitte ei lõhesta juba olemasoleva koha sidusust (lk 434). Kogukonnaliikmete tugev kohakiindumuse, mis häiringu käigus tugevnes, võib olla seevastu nostalgiasse takerdud ja jätab kõrvale teised näiteks kogukonnast väljas elavad huvigrupid, kes paiga suhtes samamoodi kohakiindumust võivad tunda – näiteks ratturid või suusatajad.

Alljärgnevalt käsitlen vastandumise mehhanisme, mida analüüsid tekkisid järgmised kategooriad:

- a) kohalike kogukondade ja institutsioonidevahelist vastandamine
- b) omakasu vastandamine ühiskondlike huvidega
- c) ajas muutunud arusaamade omavaheline vastandamine
- d) eestluse ja mitte-eestluse vastandamine

4.1.2 KOHALIKUD KOGUKONNAD VS INSTITUTSIOONID: usalduskriis, ajalooline korruptsioon, piiri ületamine

Läbivalt ilmnis intervjuudes kogukondade ja institutsioonide vastandamine. Räägiti otse usaldusest, usalduskriisist, aga sellest kõneles ka informantide sõnavara, mis kirjeldas kokkupuuteid teise poolega kui *võitlusena* või *teispool rindejoont asumisena*. Selline vastandus ilmnis mingil kujul pea kõikide informantide sõnul, aga eelkõige seltsi liikmete jutus.

Mõlemad kogukonnaseltsi esindajad väljendasid institutsioonide suhtes üldiselt suurt *usaldamatust* tuues eelkõige välja asjatundmatust ja hoolimatust antud piirkonna eripärade suhtes. Usaldamatus ilmnis ka institutsioonide kavatsuse suhtes. Mitmel korral väljendati arvamust, et institutsioonides tööle asunud tuttavadki inimesed on kas pärast tööle asumist muutunud (justkui astunud üle kujuteldava piiri nõ teisele poole), saanud osaks poliitilisest toiduahelast ning neid nähti ka pahatahtlikena ning keskkonna- ja kogukonnahuvisid teadlikult eiravana. Läbi käis mitmeid viiteid ajaloolisele korruptsioonile institutsioonides.

“Nad kõik ametnikena muutuvad” Nõmme Tee Seltsi esindaja

Baumani (2001) jaoks tähistab kogukond romantiseeritud ideed, mis seostub soojuse ja turvatundega. Kogukond soojus vastandub välisega (Bauman 2001). Ricarte (2023) kirjeldab, kuidas identiteet on seotud ühelt poolt kuuluvustundega ja teisalt kellelegi teisele vastandumisega. Sügavalt juurdunud vastandumisele üles ehitatud identiteetide puhul võib konfliktide lahendamisel tekkida “identiteedi dilemma” ehk olukord, kus konfliktist loobumine on “ontoloogiliselt keerukas”, sest tähendab samas ka loobumist identiteedi positiivsetest osadest, näiteks kuuluvustundest (Ricarte, 2023). Samuti seostab Ricarte vastandumist teise poole dehumaniseerimisega, mis pidurdab konfliktis leppimist või rahuprotsessi.

Linnalooduse ekspert tõi samuti vastandamist välja kuid andis samale ajaloolise selgituse ning tõi välja, et Eesti inimestel ei olegi ajaloolisi põhjuseid institutsioone usaldada.

“[Usaldamatus] on täiesti arusaadav. Tallinna linnal on meeletu pikk taak selja taga, kus me olemegi niimoodi käitunud, linnavalitsus ongi ju niimoodi käitunud, mis ei ole absoluutselt usaldust tekitanud. Ja tänase päevani kui me justkui objektiivselt võttes teeme õigeid asju näiteks elurikkuse või looduskaitse valdkonnas, siis kolmveerand artiklitest nendel teemadel keeratakse linna vastu. et linn teeb midagi valesti või halvasti. Isegi kui artikli sisu on neutraalne, siis pealkiri on ikka negatiivne. Need on vanad patud, mille eest linna ikka veel nuheldakse.” Linnalooduse ekspert

Linnalooduse ekspert tõdes ka, et ehkki Tallinn on Euroopa kontekstis väga elurikas linn ei ole loodus Tallinnas ajale jalgu jäänud riiklike aktidega hästi kaitstud. Samuti mainis ta, et keskkonnaaktivismil linna kontekstis on kohane, ent seda tuleb teha asjatundlikult. See väljendab riikliku suveräänsuse erosioonile (Bauman & Vecchi, 2004 lk 56) ning sarnaselt kogukonnaseltsi esindajate vaatele usaldamatust riiklike struktuuride kaitsevõimekuse vastu.

Putnami sõnul mõjutab, „õhuke usaldus“ meie hoiakut „üldistatud teiste“ (*generalized other*) suhtes (Putnam, 2000, lk 136) ning on oluline, sest võimaldab meil usaldada suuremat hulka inimesi tunnetuslikult. Õhukest usaldust saab tugevdada positiivsete juhuslike kokkupuudete kaudu näiteks linnaruumis (Gehl, 2011). Usaldamatus võib viidata nende kontaktide puudumisele igapäevaelus. Samuti osutab meie-nemad vastandus jäikadele identiteetidele. Putnamile (2000) toetudes võib see viidata, et juhtumist tekkinud uus kogukondlik sotsiaalne kapital ei olnud sillutav, vaid siduv ning sisaldab endas tugevalt meie-nemad vastandumist. Putnami (2000) sõnul kipuvad siduva sotsiaalse kapitali vormid tugevdama eksklusiivseid (*exclusive*) identiteete ja homogeenseid gruppe. Lisaks väljendatakse nii kogukonnaseltsi esindajad kui linnalooduse ekspert tunnetuslikku usaldamatust riiklike institutsioonide kaitsevõimekuse suhtes. Riigi poolt maha pillatud kaitseülesande peavad üles korjama kohalikud või aktivistid (Bauman & Vecchi, 2004 lk 59). Kogukonnaseltsid näevad kaitserolli iseenda tegevuses, linnalooduseekspert toob välja keskkonna aktivismi asjakohasuse linnalooduse kaitsmiseks, mis sarnaselt moel vastandub riiklikule funktsioonile.

4.1.3 OMAKASUPÜÜDLIKKUS VS ÜHISKONDLIKUD HUVID

Üldistatult võib öelda, et iga osapool näeb enda tegevust ühiskondlikult kasulikuna ning teiste osapoolte huvisid omakasupüüdlikena, näiteks raha teenimise huvina, eraomandi kaitsmisena ühiskondlike hüvede või looduse arvelt, aga ka teiste kahjutute huvigruppide vaba kasutamist piiravana.

“Meie mõte on kogu aeg kaitsta, aga teistel on mõte aina arendada, ja arendustegevus teatavasti ei ole alati hea tegevus, sest ta kas kahjustab loodust või kahjustab ajaloolist ehitust või kahjustab inimeste kodusid. Kui jälle mingi arendaja on kuskilt raha saanud ja teeb, siis see ei tähenda seda, et see oleks ühiskonnale kasulik.” Nõmme Tee Seltsi esindaja

Selliseid vastandusi leidis nii institutsioonide kui kogukonnaseltside vahel mõlemasuunaliselt. Institutsioonide esindajad tunnistasid kaasamisprotsessis tehtud vigu, ent väljendasid ka arvamust, et seltsi esindajate arusaamad piiravad suuremal sihtgrupil ja huvirühmadel piirkonna sihipärast kasutamist, näiteks sportlastel sportimisvõimaluste arendamist ja ala turvalist valgustatust. Seltsi liikmed kasutavad peamise argumendina kohaliku looduse ja elurikkuse kaitset viidates, et loodus ei ole kõrgemate institutsioonide poolt piisavalt kaitstud. Selline vastandumine on sarnane ka metsadebatis toimuvale.

“Kohalikud kogukonnad peaksid igal juhul kohemaid reageerima kui nad näevad, et nende tänavad, pargid või haljasalad või selle kallale minnakse. Nad peavad olema kõik selleks valmis, isegi kui senini ei ole vajadust olnud.” Sütiste Metsa Seltsi esindaja

Vabson et al. (2022) toob välja, et mitteametlike rohealade kasutusel on informaaalsus kohalike elanike jaoks ala suurim väärtus. Kurepõllu näitel tajutakse seega ametlikke arendusi mitte keskkonnaõiglust jalule seadvana, vaid hoopis õiglusprobleeme tekitavana (Vabson et al., 2022). Seega väljendub siin ka erinev arusaam ühiskondlikust huvist – kohalikud elanikud väärtustavad ala informaaalselt väljakujunenud kasutust ning kohalikku loodust. Institutsioonid näevad aga projekti võimalusena pakkuda ametlike lahendustega suuremat ühiskondlikku väärtust ja paremaid võimalusi erinevatele sihtrühmadele, näiteks sportlastele või piiratud liikumisvõimega inimestele. Seamon (2021) toob välja, kuidas koha loomine võib koha tasakaalu häirida või kohta nõrgestada juhul kui see eirab koha tegelikke

vajadusi või ei arvesta selle olemuse ja juba eksisteeriva väärtusega (Seamon, 2021, lk 38–39).

4.1.4 AJALISED VASTANDUSED: perspektiivi muutumine ajas, kokkulepete aegumine

Kui kogukonnaseltside esindajad tõid esile ajalised vastandused Nõmme-Mustamäe maastikukaitse ala senist kasutust ning kohati ka läbi lapsepõlve perspektiivi, siis institutsioonide esindajad rääkisid ajalisest vastandusest reflektiivselt juhtumi erinevate etappide ajal ning praegu ehk tagantjärele. Mitu informanti tõi esile juhtumi eskaleerumise põhjuseks muutunud “aega” ehk mentaliteeti, mis jäi kogu projekti valmimise sisse. Linnalooduse ekspert tõi esile mentaliteedi muutumise:

“Inerts ja taak liikusid kaubarongina edasi, aga ümberringi mentaliteet ja olukord ja kõik olid muutunud. see on see koht, kus tekkis suurem konflikt. See kaubarong lihtsalt jõudis hoopis teise Tallinnasse.” Linnalooduse ekspert

Omavahel vastandati erinevate ajaperioodide arusaami ja eri ajal ametis olnud inimesi nendega kaasnenud kokkuleppeid ja hoovuseid. Praeguste teadmiste vastandamine juhtumi ajal võimaldas informantidele analüüsida, mida tehti valesti ja mis on nüüd sellest juhtumist alates muutunud või ümber korraldatud.

Aja muutumise all toodi näiteid ka muutunud ametnikest, näiteks Keskkonnaameti juhi vahetumist, Nõmme LOVi vahetumist, SA Eesti Terviseradade juhi vahetumist ja erinevate teiste määravas positsioonis olnud ametnike vahetumist.

“Kui mina oleks olnud tol ajal kooskõlastaja, siis ma ei oleks kindlasti sinna kunagi Keskkonnaameti poolt alla kirjutanud” Keskkonnaameti esindaja/nõmmekas

Vigade tunnistamisel toodi välja puudulikku kaasamisprotsessi, muutunud mentaliteeti ja aegunud kokkulepete inertsi. Mitmel korral mainiti, et ametnike või võtmeisikute vahetumine mängis olulist rolli ning eelmiste ametnike otsuseid kritiseeriti ajale jalgu jäänutena.

„Tagantjäregi tarkusena võime tõdeda, et üks Eesti Terviseradade sihtasutus ongi väga tugeva tervisespordi taustaga ja fookusega. Sellised väärtused nagu looduse säilitamine, isegi olukorras kus mitte midagi ei tehta justkui dokumentide vastaselt, ja sellised aspektid nagu kohaliku kogukonnaga arvestamine, ei ole selgelt see kompetents, mida linn oleks saanud neilt oodata.“ Abilinnapea

4.1.5 EESTLUS KUI MORAALNE KATEGOORIA

Kogukonnaseltside esindajate intervjuus võis leida eestluse ja rahvuslikkuse väärtustamist ning mitmel korral kasutati intervjuude jooksul sõna *eestlane* või *Eesti inimene* moraalse kategooriana. Seevastu sidusid mõlemad seltsi esindajad mitmel korral eksimusi või mittesobivat käitumist mitte-eestlusega või toodi välja, et Eestisse selline asjajamine ei sobi.

„Kenad Eesti inimesed, istume ümber laua ja räägime, aga välja tuleb niisugune jama....“
Nõmme Tee Seltsi esindaja

Sütiste Metsa Seltsi informant võrdles Nõmme keskuses toimunud puude raiumise järel aset leidnud Mustamäe ja Nõmme elanike intensiivset ühist koosolekut fosforiidisõjaga luues seega silla märgilisse ajaloolisesse sündmusesse, mil astuti looduskaitsetel eesmärkidel suur samm eestlase kui metsarahva kuvandi kinnitamisele, samuti läbi keskkonnaaktivismi (Jonuks & Remmel, 2020).

“See oli midagi erakordset! See meenutas mulle (kui ma olin laps) fosforiidisõda. Äkki eestlased, kes muidu ei tunne ei näe ja ei ütle naabrile tere, äkki niimoodi koonduvad.“
Sütiste Metsa Seltsi esindaja

Sütiste Metsa Seltsi identiteet on seotud eestlase kui metsarahvaga identiteediga ja Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala kaitse on justkui metsadebatti etendamine väiksema skaalal, kus rahvas asub välja oma kodu kaitseks ning vastaseks on kõrgemad institutsioonid ja instantsid. Rahvuslikkuse väärtustamine ja kohalik looduskaitse funktsioon viitab sellele, et globaalsetele probleemidele (kliimakriis, elurikkuse kadu) otsitakse lokaalseid hoomatavaid lahendusi (Bauman & Vecchi, 2004, lk 59). Bauman (2004) kirjeldab vastandumisele loodud rahvusidentiteete kui soovi luua tugev eristus välise ebakindla ja sisemise turvalise vahel. Selleks lõikame välja ja piiritleme ala, mis on selgelt meie ja mitte kellegi teise ning

kus saame tunda end peremeestena (Bauman & Vecchi, 2004, lk 59). Schultze-Kraft (2022) selgitab, et identiteet on seotud ajaloolise mäluga, mis kujuneb oleviku mõtestamise kaudu, meenutades minevikusündmusi ja aidates luua nii individuaalset kui ka kollektiivset identiteeti.

Keskkonnateadlikkuse uuringu (2022) alusel peetakse just liigirikaste metsade hoidmist ja taastamist kõige olulisemaks keskkonnakaitseliseks tegevuseks (71%). Samuti võib see viidata sellele, et kohalikel elanikel võib olla puudu võimalusest tunda ühtsustunnet, mistõttu pöörduakse ajalooliste kogemuste poole, et taasluua sümboolset eestlasi kokku toovat sündmust. Ajaloo poole pöördumine tähendab ka, et kaasa tuuakse ajalooline mälu ehk ajaloolise vastanduse eestlaste vs mitte-eestlaste vahel ning tugeva vastanduse rahva ja ametlike institutsioonide vahel. Seda toetab kogukondade eestkõnelejate demograafia – peamiselt võtavad sõna kogukonnaliikmed, kelle elujoone sisse mahub ka mälestus Nõukogude ajast.

4.2 Sotsiaalmeedia sisuanalüüs

Valdavalt väljendatakse ja kinnitatakse kõigis kolmes postituses kahte omavahel seotud uskumust:

a) ametnike ja institutsioone ei saa usaldada

b) kogukonna roll on olla oma piirkonna tõeline kaitsja

Oma arvamusi väljendades kasutatakse harva näiteid ja argumente. Arvamused põhinevad sageli isiklikel subjektiivsetel kogemustel, mille alla mahuvad ka kohakiindumuse ja kohatunnetuse väljendused. Toetatakse millelegi, mis on oluline, ent subjektiivne info, mida on keerukas kontrollida, tõestada või vaidlustada. („*Metsa ei ole vaja asfalti, mets ise ongi terviserada*“)

Paljud kommentaarid on emotsionaalselt laetud, ja see väljendub fraaside (nt „*käkki keerama*“; „*kama kaks*“; „*professionaalne kähkukas*“; „*armutu metsa langetamine*“; „*süda jookseb verd*“) ja sõnade valikus, mis viib liialduste ja suurte üldistusteni, et oma seisukohta veenvamaks muuta. Sageli käivad need käsikäes sarkasmi, hinnangute ja sildistamisega. Leidub isiklikke süüdistusi ametnike vastu, mis on kombineeritud sarkasmiga. (*Kas [nimi] oli vahepea koomas, et ei teadnud, mis Nõmme metsa all tehakse?*)

Positiivsete emotsioonide väljendusi on ka – kõige rohkem suure ühise koosoleku järgses postituses, kus kogukonnaliikmed tunnustavad ja tänavad üksteist ning väljendavad tuleviku osas lootust. Siiski kinnitab see uskumust, et asjad toimivad hästi ainult juhul kui kogukond ise aktiivselt/agressiivselt sekkub. Seega saab positiivsetest arengutest kogukonnatunde ehitusmaterjal, mis on ametnikele ja institutsioonidele vastu seisval positsioonil. Arenguid nähakse pigem kohalike elanike ettevõtlikkuse tulemusena, mitte koostööna. („*peale eilset on süda veidike rahulikum küll. Moodustasime vägeva ühisrinde ja näitasime seda ka selgelt ja jõuliselt! Aga arengutel tuleb ka edaspidi silma peal hoida.*“)

Märkimisväärne on veel, et lootusrikastel kommentaaridel ei lasta jääda viimasena kõlama. Lõimes naasetakse nende vastuseks tagasi terava vastandumise juurde, manitsetakse säilitama umbusaldust ja valvsust. Kogukonna roll institutsioonide suhtes on korralekutsuv ja valvav.

(“Aga meeletu hulk puid on juba maha võetud, neid tagasi ei pane. Nõudke kurjategijatele karistust! Hoiab teised tagasi.”)

Esineb väga palju üldistavaid kommentaare. Tõendiks ametite ja ametnike ebausaldusvärsuse kasutatakse metsadebati allikaid. Kohati paisuvad süüdistused suureks ja üldiseks, kuuel korral jagatakse metsadebatiga seotud artikleid, näiteks puidu impordi vähenemise teemal Venemaalt. Kirjeldatakse ka Vene-Ukraina sõjakoledusi. See viitab üldisele usaldamatusele ja sellistel puhkudel luuakse seoseid implitsiitselt, ilma lahti selgitamata. Leidub ka spekulereimist, kus maalitakse pilt või olukord ilma selgete viideteta andmetele ning mis võib olla seotud näiteks kahtlusega omakasus. (*„Puukoormad viiakse muidugi veel täna metsast välja. Kena kuuemeetrine palk, hea rahaks teha. Palun siia infot, kes selle raha saab. Ettevõtte ja omaniku nimi eraisikuna.”*) On ka üleskutsed või hüüatusi, mis väljendavad kommenteerija emotsioone. (*„Nii ei tohi teha! Milline liigirikkuse kadu!”*)

Ametnikud teevad end mõnel korral kättesaadavaks ning kogukonnaliikmel ja ametniku tekib vahel dialoog, mille käigus toob ametnik sisse uue info või mille käigus tuuakse sisse uus info ning püütakse valeinfot ümber lükata, see aga ei muuda juba eksisteerivat arvamust (*„Miskipärast ei usu ma seda juttu“*). See näitab huvipuudust diskussiooni vastu ja paindlikkuse puudumist, mida põhjustab kohakiindumuse lõhkumisest tekkinud üldistatud usaldamatuse tunne. Siiski, tekivad neutraalsed või positiivsed dialoogid kolmel korral, kus kogukonnaliige adresseerib asjakohaseid küsimusi ja saab ka ametnikult vastuse. Leidub ka kiidusõnu ametnikele, kuigi need jäävad silmnähtavalt vähemusse.

Neutraalseks jäävad ka need kontaktid ametnikuga, kus ei arutata juhtumit otseselt, vaid vahetatakse infot kohalike lindude-looduse teemal. Näiteks annab keegi teada, kus ta muusträstast nägi või tõstatab teema, mis puudutab vareste ja kanakullide elu. Tekib infovahetus kogukonnaliikme ja ametniku vahel, mis pole vastanduv.

Ülal välja toodud vastandumise mehhanismid pärsivad sisulist dialoogi. Erinevatel viisidel pöördatakse tagasi juba eksisteerivate arvamuste ja uskumuste juurde. Teemad paisuvad konstruktiivse arutelu jaoks liiga suureks, üldiseks ja emotsionaalseks ja kohati väljuvad juhtumi käsitlesest. Kõik, mida arutatakse, kinnitab seda, mida juba niigi teatakse ja arvatakse. See on ring, kus taasluuakse vastandumise ja kinnitamise kaudu kogukondlikku

identiteeti. Sisuliselt on alguspunkt ja lõpp-punkt on samad, tunnetuslikult võib olla läbi ühise võitluse tulemusel tugevnenud ühtsusetunne kogukonnaga.

Analüüsist selgub, et peamine probleem on umbusaldus institutsionaalse suhtes, mida tekitab raie juhtumile toetuv tunne, et kohaliku teadmisega ei arvestata ehk siis tajutud kohakiindumuse eiramine. Põhilised välja joonistunud tõukemehhanismid on soov jagada kohalikku teadmist ja tunda ühtekuuluvustunnet. Vastuseis tekib frustratsioonist, et seda pole võimaldatud. Seega võiks konflikti aidata mahendada neid võimalusi pakkudes. Umbusalduse probleemi saaks adresseerida ka püsivama ja tihedama kontaktiga ametnike ning kohalike elanike vahel. Ainult eesmärgipärane ja põgus suhtlemine ei anna piisavalt aega usalduse formuleerumiseks. Kõik ametlik jääb seega alati kaugele ja „teiseks“, mida on lihtne dehumaniseerida.

Lisaks selgub analüüsist, et edukalt on võimalik dialoogi astuda kohaliku tähtsusega teemadel – näiteks loodusvaatlusi jagades. Huvi looduse ja kohalike teadmiste jagamise vastu võiks seega kasutada kontakti loomiseks.

Valmisolek kaasamiseks sõltub mitmetest eri tasanditest ja on seotud üldise sotsiaalse sidususega. Usalduse arendamiseks peab olema piisavalt võimalusi. Näiteks võib hea ja kättesaadav/taskukohane kultuuriprogramm inimesi kokku tuua, pakkuda vajalikku emotsionaalset väljundit, kasvatada usaldustunnet ning muuta inimesi kaudsel moel kaasamisele vastuvõtlikumaks. Ühtsustunde järele janunemine võib viidata puudulikule sotsiaalsele infrastruktuurile, mis võimaldaks inimestel kultiveerida nii kokku lepitud kui juhukohtumiste toel üldist „õhukest“ usaldust (Putnam, 2000, lk 136), mis ei ole vastanduva loomuga.

Kokkuvõte

Magistritöö keskendus konfliktse raiejuhtumi analüüsile Nõmme-Mustamäe maastikukaitsealal, eesmärgiga muuta see väärtuslikuks õpikogemuseks, mis toetaks kogukondade ja kohalike elanike tõhusamat kaasamist linnaruumi planeerimisse. Töö käsitles kohakiindumuse rolli linnaplaneerimises ning uuris raie tagajärel kogukondade ja institutsioonide vahel tekkinud konfliktis vastandumise mehhanisme.

Linna rohealad pakuvad inimestele turvatunnet, võimalust taastuda stressist, hoida füüsilist vormi ja kultiveerida inimese-looduse vahelist sidet (Jabbar & Mohd Yusoff, 2022; Parker & Simpson, 2020). Kohakiindumus kui üks kohatunde vorme (Hernández et al. 2020) ning selle häirimine võib põhjustada tugevaid emotsionaalseid reaktsioone, näiteks frustratsiooni ja leina (Scannell et al., 2021, lk 55). Kohakiindumust on võrreldud inimestevahelise kiindumusega (Scannell et al., 2020, lk 46). Kohalike poolt võivad rohealad olla väärtustatud just oma mitteametlikkuse poolest, mistõttu võidakse tajuda ametlikke katseid rohealasid muuta keskkonnaõigluse probleemi tekitavana (Vabson et al., 2022).

Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala puude raie näol oli tegemist ebakindlana tajutatud “voolava modernsuse” (Bauman, 2001) olukorras sideme katkestamine sümbolset tähendust kandva turvatunde allikaga. Raie häiris kogukondade kohakiindumust (Mihaylov et al., 2021; Devine-Wright, 2009) ja põhjustas jõulist vastureaktsiooni. Protsessi käigus avastasid Mustamäe elanikud, kes varem omavahel suhelnud ei olnud, ühised tunded ja eesmärgi, ning sündis Sütiste Metsa Selts – uus, vastanduva iseloomuga metsakaitsealine identiteet.

Ricarte (2023) sõnul on identiteediloo seotud positiivse dimensiooniga, milleks on kuuluvustunne mingi grupiga, aga ka negatiivsega ehk vastandumisega „teisele“. Tugevale vastandumisele üles ehitatud identiteedid võivad viia teise poole dehumaniseerimiseni ning see võib konflikti korral raskendada leppimist, kuna tähendab ühtlasi loobumist identiteedi positiivsetest dimensioonidest, näiteks kuuluvustundest (Ricarte, 2023).

Keskkonnaaktivismi Nõmme-Mustamäe maastikukaitsealal seostati ka 1980-ndatel alguse saanud fosforiidisõjaga, mil kujunes välja eestlaste kui metsarahva kuvand (Jonuks & Rimmel, 2020), mis illustreerib keskkonnaaktivismi, metsa ja eestluse seoseid. Nõmme-

Mustamäe maastikukaitsealaga seotud konfliktis on oluline roll erinevatel identiteedikihritel, millest ebakindlas olukorras ja kohakiindumuse lõhkumise tagajärjel tuge otsitakse. Puudulike võimaluste tõttu kogeda ühtsustunnet ning umbusalduse tõttu pöörduakse ka ajalooliste narratiivide poole, et taasluua sümboolset eestlasi kokku toovat sündmust. Ajaloolise mälu taastamisel ja säilitamisel võib esineda oht tugevdada sotsiaalseid ja etnilisi antagonisme ning tegelaste lihtsustatud jaotamisi headeks ja kurjadeks (Schultze-Kraft, 2022).

Institutsioonide esindajate silmis on vastandamise mehhanismidel ajaline mõõde – mainiti muutunud mentaliteeti ning vahetunud ametnikke, mis andis võimaluse refleksiooniks ja vigade tunnistamiseks. Peaaegu kõik osapooled nägid aga enda tegevust/püüdlusi ühiskondlikult kasulikuna ning teiste osapoolte tegevust omakasupüüdlikuna.

Sotsiaalmeedia analüüsist selgus, et kogukonnad peavad end piirkonna tõeliseks kaitsjaks. Konflikt ammutab ainet metsadebatist, mis sarnasel moel vastandab rahvast ja institutsioone ning viitab riikliku funktsiooni erosioonile (Bauman & Vecchi, 2004). Soov jagada kohalikku teadmist ning selle mitte võimaldamine tekitab frustratsiooni. Postituste kommentaariumis on aga avatus diskussiooniks väike ning tegeletakse seniste arvamuste kinnitamise ja võimendamisega. Selle kumulatiivse efekti vastu aitaks grupile selgemate reeglite kehtestamine ja dehumaniseerivate või väärinfot levitavate kommentaaride mitte tolereerimine.

Planeerimise projektid peaksid olemasoleva koha sidusust toetama, arvestades sealjuures ka kohalike emotsionaalseid reaktsioone ja kohakiindumuse sümboolseid ning emotsionaalseid aspekte (Devine-Wright, 2009). Kaasa aitaks ka üldise sotsiaalse sidususe arendamine luues mitmekesist sotsiaalset infrastruktuuri (Gehl 2011; Klinenberg, 2018; Putnam, 2000) ja pakkudes kohalikele võimalusi mittevastanduvatel viisidel ühtsustunnet tunda – näiteks taskukohase ja kättesaadava kultuuriprogrammi näol või soodustades muid ühendavaid algatusi. See võib aidata adresseerida ka identiteediloome küsimust, millele peaks kirjanduse alusel tähelepanu juhtima identiteedipõhiste konfliktide puhul (Ricarte, 2023).

Kaasamise puhul tuleb lisaks formaalste protseduuridele arvestada ka paikade kohaliku tähtsusega, inimeste emotsionaalsetele sidemega kohtadega ning kogukonna identiteediküsimustega. Kohakiindumus on võimas ressurss, mis näitab elukeskkonnast

hoolimist. Kui kohalikku teadmist väärtustada, võib kohakiindumusest kujuneda positiivne jõud, mis eduka koostöö kaudu aitaks planeerimise tulemusi rikastada.

Kasutatud allikad

Basu, M., Hashimoto, S., & Dasgupta, R. (2020). The mediating role of place attachment between nature connectedness and human well-being: Perspectives from Japan. *Sustainability Science*, 15, 849–862. <https://doi.org/10.1007/s11625-019-00765-x>

Bauman, Z. (2001). *Community : seeking safety in an insecure world*. Polity ; Blackwell.

Bauman, Z., & Vecchi, B. (2004). *Identity: Conversations with Benedetto Vecchi*. Malden, MA: Polity Press.

Bonthoux, S., Brun, M., Di Pietro, F., Greulich, S., & Bouché-Pillon, S. (2014). How can wastelands promote biodiversity in cities? A review. *Landscape and Urban Planning*, 132, 79-88. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2014.08.010>

Britannica, T. Editors of Encyclopaedia. (2016, March 17). Life-world. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/life-world>

Cattell, V., Dines, N., Gesler, W., & Curtis, S. (2008). Mingling, observing, and lingering: Everyday public spaces and their implications for well-being and social relations. *Health and Place*, 14(3), 544–561. DOI:[10.1016/j.healthplace.2007.10.007](https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2007.10.007)

Chappell, Ellen & Parkins, John & Sherren, Kate. (2020). Climax thinking, place attachment, and utilitarian landscapes: Implications for wind energy development. *Landscape and Urban Planning*. DOI:[10.1016/j.landurbplan.2020.103802](https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2020.103802)

Chen, X., Tang, J., & Liu, P. (2024). How place attachment affects pro-environmental behaviors: The role of empathy with nature and nature relatedness. *Current Psychology*, 43, 20571–20583. <https://doi.org/10.1007/s12144-024-05820-0>

Cubitt, G. (2007). *History and memory*. Manchester University Press.

Dang, L., & Weiss, J. (2021). Evidence on the relationship between place attachment and behavioral intentions between 2010 and 2021: A systematic literature review. *Sustainability*, 13(23), 13138. <https://doi.org/10.3390/su132313138>

- Devine-Wright, P. (2009). Rethinking NIMBYism: The role of place attachment and place identity in explaining place-protective action. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 19(6), 426–441. <https://doi.org/10.1002/casp.1004>
- Fried, M. (2000). Continuities and discontinuities of place. *Journal of Environmental Psychology*, 20(3), 193–205. <https://doi.org/10.1006/jev.1999.0154>
- Gehl, J. (2011). *Life between buildings* (6th ed.). Island Press.
- Geng, L., Xu, J., Ye, L., Zhou, W., & Zhou, K. (2015). Connections with nature and environmental behaviors. *PloS ONE*, 10(5), e0127247. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0127247>
- Gnadenteich, U. (2022a, 17.märts). Kanakull lükkas Mustamäe terviseradade ehituse sügisesse. *Postimees*. Kättesaadav aadressil: <https://www.postimees.ee/7478655/kanakull-lukkas-mustamae-terviseradade-ehituse-sugisesse>. Loetud 5.jaanuar 2025.
- Gnadenteich, U. (2022b, 21.juuni). Sütiste terviseradade arutelu tammus paigal. *Postimees*. Kättesaadav aadressil: <https://www.postimees.ee/7549237/sutiste-terviseradade-arutelu-tammus-paigal>. Loetud 5.jaanuar 2025.
- Gnadenteich, U. (2022c, 7.september). Keskkonnaamet moodustab Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala koostöökogu. *Postimees*. Kättesaadav aadressil: <https://www.postimees.ee/7600364/keskkonnaamet-moodustab-nomme-mustamae-maastikukaitseala-koostookogu>. Loetud 5.jaanuar 2025.
- Graham, S., & Marvin, S. (2022). Splintering Urbanism at 20 and the “Infrastructural Turn.” *Journal of Urban Technology*, 29(1), 169–175. <https://doi.org/10.1080/10630732.2021.2005934>
- Hernández, B., Hidalgo, M., & Ruiz, C. (2020). Theoretical and methodological aspects of research on place attachment. In L. C. Manzo & P. Devine-Wright (Eds.), *Place attachment: Advances in theory, methods, and applications* (2nd ed., Chapter 6). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429274442-6>

Jabbar, M., & Mohd Yusoff, M. (2022). Assessing and modelling the role of urban green spaces for human well-being in Lahore, Pakistan. *Geocarto International*. <http://doi.org/10.1080/10106049.2022.2087757>

Jonuks, T., & Remmel, A. (2020). Metsarahva kujunemine: Retrospektiivne vaade müüdi loomele. *Keel ja Kirjandus*, 63, 459–482. <https://doi.org/10.54013/kk751a1>

Jorgensen, B. S., & Stedman, R. C. (2001). Sense of place as an attitude: Lakeshore owners' attitudes toward their properties. *Journal of Environmental Psychology*, 21(3), 233–248. <https://doi.org/10.1006/jevp.2001.0226>

Jorgensen, B. S., & Stedman, R. C. (2006). A comparative analysis of predictors of sense of place dimensions: Attachment to, dependence on, and identification with lakeshore properties. *Journal of Environmental Management*, 79(3), 316–327. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2005.08.003>

Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015a). Kvalitatiivne sisuanalüüs. Deduktiivne lähenemine vs induktiivne lähenemine. Tartu Ülikool, Sotsiaalse Analüüsi ja Meetodite ja Metodoloogia õpibaas. <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanaluus-deduktiivne-vs-induktiivne-lahenemine/>. Loetud 5. jaanuar 2025.

Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015b). *Kvalitatiivne sisuanalüüs*. Tartu Ülikool, Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas. <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys/>. Loetud 5. jaanuar 2025.

Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015c). Diskursusanalüüs. Tartu Ülikool, Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas. Kättesaadav aadressil <https://samm.ut.ee/diskursusanalyys/>. Loetud 6. jaanuar 2025.

Karvonen, A. (2015). Pathways of urban nature: Diversity in the greening of the twenty-first century city. In J. Hou, B. Spencer, T. Way, & K. Yocom (Eds.), *Now urbanism: The future city is here* (pp. 274–285). Routledge.

https://www.academia.edu/37196687/Pathways_of_Urban_Nature_Diversity_in_the_Greening_of_the_Twenty_First_Century_City

Keskkonnaamet. (2024a). Kohalikule: Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala. www.kaitsealad.ee. <https://kaitsealad.ee/et/kaitsealad/nomme-mustamae-maastikukaitseala/kohalikule>. Loetud 5.jaanuar 2025.

Keskkonnaamet. (2024b). Loodus: Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala. www.kaitsealad.ee. <https://kaitsealad.ee/et/kaitsealad/nomme-mustamae-maastikukaitseala/kaitsealast/loodus>. Loetud 5.jaanuar 2025.

Keskkonnaamet. (2024c). Kaitsealast: Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala. www.kaitsealad.ee. <https://kaitsealad.ee/et/kaitsealad/nomme-mustamae-maastikukaitseala/kaitsealast>. Loetud 5.jaanuar 2025.

Keskkonnaamet. (2022d). Koostöökogu: Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala. www.kaitsealad.ee. <https://kaitsealad.ee/et/kaitsealad/nomme-mustamae-maastikukaitseala/koostookogu>. Loetud 5.jaanuar 2025.

Keskkonnaministeerium. (2022). *Eesti elanike keskkonnateadlikkuse uuring: August 2022*. Kättesaadav aadressil: <https://kliimaministeerium.ee/sites/default/files/documents/2022-11/2022%20Keskkonnateadlikkuse%20uuring.pdf>

Kivi, K. (2022a, 8.märts). Terviseraja uuendamine tõi kaasa sadade puude huku. *Postimees*. Kättesaadav aadressil: <https://www.postimees.ee/7471341/terviseraja-uuendamine-toi-kaasa-sadade-puude-huku>. Loetud 5.jaanuar 2025.

Kivi, K. (2022b, 12.mai). Kanakulli pesapuu langetamine lõi nõmmekais lõkkele ärkamisaegse vaimu. *Postimees*. Kättesaadav aadressil: <https://www.postimees.ee/7521731/kanakulli-pesapuu-langetamine-loi-nommekais-lokkele-arkamisaja-vaimu>. Loetud 5.jaanuar 2025.

Kivi, K. (2022c, 20.juuni). Sütiste ehitustööd lõppesid projekti tühistamisega. *Postimees*. Kättesaadav aadressil: <https://www.postimees.ee/7580530/sutiste-ehitustood-loppesid-projekti-tuhistamisega>. Loetud 5.jaanuar 2025.

Kljavin, K., Pirrus, J., Kurik, K.-L., & Pastak, I. (2020). Aktivism avaliku ruumi koosloomes. In H. Sooväli-Sepping & A. Roose (Eds.), *Eesti Inimarenguaruanne*. <https://2020.inimareng.ee/eesti-inimarengu-aruanne-20192020.html>

Klinenberg, E. (2018). *Palaces for the people: How to build a more equal and united society*. Penguin Random House.

Korpela, K., Kyttä, M., & Hartig, T. (2002). Restorative experience, self-regulation, and children's place preferences. *Journal of Environmental Psychology*, 22(4), 387–398. <https://doi.org/10.1006/jevp.2002.0277>

Kowarik, I. (2011). Novel urban ecosystems, biodiversity, and conservation. *Environmental Pollution*, 159, 1974–1983. <https://doi.org/10.1016/j.envpol.2011.02.022>

Kuningas, R. (2024, 26. jaanuar). Galerii: Tallinnas esilinastus Martti Helde dokfilm "Vara küps." *ERR*. <https://kultuur.err.ee/1609234047/galerii-tallinnas-esilinastus-martti-helde-dokfilm-vara-kups>. Loetud 5.jaanuar 2025.

Laast, J. (2022a, 15.märts). Keskkonnaamet seiskas kaitsealuse linnu tõttu Mustamäel terviseradade ehituse. *Roheportaal*. Kättesaadav aadressil: <https://roheportaal.delfi.ee/artikkel/96165183/keskkonnaamet-seiskas-kaitsealuse-linnu-tottu-mustamael-terviseradade-ehituse>. Loetud 5.jaanuar 2025.

Laast, J. (2022b, 12. mai). Kohalike võit! Tallinn peatab Nõmme-Mustamäe terviseradade rajamise. *Roheportaal*. Kättesaadav aadressil: <https://roheportaal.delfi.ee/artikkel/96618611/kohalike-voit-tallinn-pe>. Loetud 5.jaanuar 2025.

Landeiro. (2022, 9.august). Sütiste ehitustööd lõppesid projekti tühistamisega. *Postimees*. Kättesaadav aadressil: <https://www.postimees.ee/7580530/sutiste-ehitustood-loppesid-projekti-tuhistamisega>. Loetud 5.jaanuar 2025.

Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. OÜ Infotrükk.

Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M., & Strömpl, J. Intervjuu. Intervjuukava. Tartu Ülikool, Sotsiaalse Analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas. <https://samm.ut.ee/intervjuu/>. Loetud 5.jaanuar 2025.

Lewicka, M. (2020). In search of roots: Restoring continuity in a mobile world. In L. C. Manzo & P. Devine-Wright (Eds.), *Place attachment: Advances in theory, methods, and applications* (2nd ed., Chapter 4). Routledge.

Mihaylov, N., Perkins, D., & Stedman, R. (2020). Community responses to environmental threat: Place cognition, attachment, and social action. In L. Manzo & P. Devine-Wright (Eds.), *Place attachment: Advances in theory, methods and applications* (2nd ed., pp. 161–176). Routledge.

Mihaylov, N. L., Perkins, D. D., & Stedman, R. C. (2023). Community responses to environmental threat: Place cognition, attachment, and social action. In L. C. Manzo & P. Devine-Wright (Eds.), *Place attachment: Advances in theory, methods, and applications* (2nd ed., Chapter 10). Routledge, Taylor & Francis Group.

Miller, J. R., & Hobbs, R. J. (2002). Conservation where people live and work. *Conservation Biology*, 16, 330–337. <https://doi.org/10.1046/j.1523-1739.2002.00420.x>

Nugin, R., Trell, E.-M., & Pöder, A. (ilmumas). Maalisus. In H. Palang & T. Tammaru (Eds.), *Inimgeograafia õpik kõrgkoolidele*. Tallinna Ülikooli kirjastus.

Nõmme Linnaosavalitsus. (2022, 11. mai). Nõmme-Mustamäe terviseraja arendamise arutelu [Otseülekanne]. Facebook. Kättesaadav aadressil: <https://www.facebook.com/watch/live/?ref=search&v=425820952877162>. Vaadatud 5.jaanuar 2025.

Nõmme Tee Selts. (2021). *Nõmme Tee Selts*. <https://www.nommeteeselts.ee/>. Loetud 5.jaanuar 2025.

Parker, J., & Simpson, G. D. (2020). A theoretical framework for bolstering human-nature connections and urban resilience via green infrastructure. *Land*, 9(8), 252. <https://doi.org/10.3390/land9080252>

Plüschke-Altöf, B., Loewen, B., Müüripeal, A., & Sooväli-Sepping, H. (2023). Balancing participatory planning and planning for resilience in nature-based solutions: A case of transformative agency? *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 106(1), 1–19. <https://doi.org/10.1080/04353684.2023.2258931>

Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.

Qi, J., Mazumdar, S., & Vasconcelos, A. C. (2024). Understanding the relationship between urban public space and social cohesion: A systematic review. *International Journal of Community Well-Being*, 7(1), 155–212. <https://doi.org/10.1007/s42413-024-00204-5>

Ricarte, J. (2023). *The impact of protracted peace processes on identities in conflict: The case of Israel and Palestine* (1st ed.). Palgrave Macmillan Cham. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-16567-2>

Russo, A. (2024). Renaturing for Urban Wellbeing: A Socioecological Perspective on Green Space Quality, Accessibility, and Inclusivity. *Sustainability*, 16(13), 5751. <https://doi.org/10.3390/su16135751>

Rämmer, A. (2014). Valimi moodustamine. Mittetöenäosuslikud valimid. Tartu Ülikool, Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas. <https://samm.ut.ee/valimid/> Loetud 5.jaanuar 2025.

Scannell, L., & Gifford, R. (2010). The relations between natural and civic place attachment and pro-environmental behavior. *Journal of Environmental Psychology*, 30(3), 289–297. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2010.01.010>

Scannell, L., & Gifford, R. (2017). The experienced psychological benefits of place attachment. *Journal of Environmental Psychology*, 51, 256–269. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2017.04.001>

Scannell, L., Williams, E., Gifford, R., & Sarich, C. (2020). Parallels between interpersonal and place attachment. In L. Manzo & P. Devine-Wright (Eds.), *Place*

attachment: Advances in theory, methods and applications (2nd ed., pp. 45–60). Routledge.

Schoch, K. (2020). Case study research. In G. J. Burkholder, K. A. Cox, L. M. Crawford, & J. H. Hitchcock (Eds.), *Research design and methods: An applied guide for the scholar-practitioner* (pp. 245-258). SAGE Publications.

https://www.researchgate.net/profile/Subhash-Basu-3/post/How_do_i_determine_the_sample_size_for_a_study_looking_at_the_treatment_outcomes_of_mental_health_patients_in_a_community_house/attachment/5ebbae3ead4db0001551c21/AS:890646755811328@1589358142328/download/105275_book_item_105275.pdf

Schultze-Kraft, M. (2022). *Education for sustaining peace through historical memory*. Springer Nature. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-93654-9>

Seamon, D. (2021). Place attachment and phenomenology: The dynamic complexity of place. In L. C. Manzo & P. Devine-Wright (Eds.), *Place attachment: Advances in theory, methods and research* (2nd ed., pp. 29–44). Routledge.

Sedikides, C., Wildschut, T., Arndt, J., & Routledge, C. (2008). Nostalgia: Past, present, and future. *Current Directions in Psychological Science*, 17(5), <https://www.southampton.ac.uk/~crsi/Sedikides%20&%20Wildschut,%202018,%20Review%20of%20General%20Psychology.pdf>

Soots, T., & Valk, H. (1988). Eestlased kui metsarahvas. Mets vene muinasjuttudes. *Mõttekiir*. Toim. T. Soots. Eesti Raadio. <https://arhiiv.err.ee/vaata/mottekiir-mottekiir-eestlased-kui-metsarahvas-mets-vene-muinasjuttudes>

Sütiste Metsa Selts. (2022, 4. juuli). *Valijad on tülikad!* [Video]. Facebook. <https://www.facebook.com/sytistemetsaselts/videos/3216901835248649>

Tallinna Linnavalitsus. (2008). *Tallinna rohealade teemaplaneering*. Kättesaadav aadressil <https://www.tallinn.ee/et/media/282514>. Loetud 6. jaanuar 2025.

Tallinna Linnavalitsus. (2024). *Nõmme miljöalade tutvustus*. Kättesaadav aadressil <https://www.tallinn.ee/et/nomme/nomme-miljooalade-tutvustus>. (Loetud 6. jaanuar 2024).

Tallinna Linnaplaneerimise Amet, & E-Konsult OÜ. (2010, 31. august). *Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala puhkevõimaluste teemaplaneering. Lisa 2: Maastikuanalüüs*.

Tallinna Linnavolikogu. (2015). *Teemaplaneeringu "Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala puhkevõimaluste planeerimine" kehtestamine*. Kättesaadav aadressil: https://oigusaktid.tallinn.ee/?id=3001&aktid=130375&fd=1&leht=1&q_sort=elex_akt.akt_vkp. Loetud 5.jaanuar 2025.

Tallinn.ee/Nõmme. (2022, 2. november). Keskkonnaamet moodustas Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala koostöökogu ja ootab kaitsekorda arutama. <https://www.tallinn.ee/et/nomme/uudis/keskkonnaamet-moodustas-nomme-mustamae-maastikukaitseala-koostookogu-ja-ootab-kaitsekorda-arutama>. Loetud 5.jaanuar 2025.

Tallinn.ee/Uudised. (2022a, 3. märts). Nõmme-Mustamäe maastikukaitsealale rajatakse terviserajad. <https://www.tallinn.ee/et/uudis/nomme-mustamae-maastikukaitsealale-rajatakse-terviserajad-0>. Loetud 5.jaanuar 2025.

Tallinn.ee/Uudised. (2022b, 4. märts). Nõmme-Mustamäe maastikukaitsealale rajatakse terviserajad. <https://www.tallinn.ee/et/uudis/nomme-mustamae-maastikukaitsealale-rajatakse-terviserajad>. Loetud 5.jaanuar 2025.

Tallinn.ee/Uudised. (2022c, 4.mai). Linn tutvustab Nõmme-Mustamäe terviseradade arendamist. <https://www.tallinn.ee/et/uudis/linn-tutvustab-nomme-mustamae-terviseradade-arendamist>. Loetud 5.jaanuar 2025.

Tallinna Strateegiakeskus, Ruumiloome Kompetentsikeskus. (2021). *Nõmme linnaosa üldplaneeringu seletuskiri*. Tallinna Linnavolikogu otsuse lisa 2. Kättesaadav aadressil <https://www.tallinn.ee/et/ruumiloome/nomme-linnaosa-uldplaneering-kehtestatud>. Loetud 6. jaanuar 2025.

Tomaney, J. (2014). Region and place 2: Belonging. *Progress in Human Geography*, 38(5), 658–666. <https://doi.org/10.1177/0309132514539210>

Trillo, C. (2017). Quality of public spaces and sustainable urban development: Success and failures in fighting social exclusion. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, 12(4), 829–838.

Vabson, K., Plüschke-Altöf, B., & Vacht, P. (2022). Rethinking environmental justice from the post-socialist city context: The case of informal green areas. *Anthropological Notebooks*, 28(3), 110–135. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7463533>

Vihma, P., & Toikka, A. (2021). The limits of collaborative governance: The role of inter-group learning and trust in the case of the Estonian “Forest War.” *Environmental Policy and Governance*, 31(6), 568-579. <https://doi.org/10.1002/eet.1952>

Williams, D., & Miller, B. (2020). Metatheoretical moments in place attachment research: Seeking clarity in diversity. In L. Manzo & P. Devine-Wright (Eds.), *Place attachment: Advances in theory, methods and applications* (2nd ed., pp. 13-28). Routledge.

Abstract

This thesis examines the challenges of public participation in urban planning through the 2022 conflict in the Nõmme-Mustamäe Landscape Conservation Area, sparked by plans to construct recreational trails involving tree felling, which triggered local communities and ultimately led to the project's cancellation. The research emphasizes the role of place attachment, particularly community place attachment, in urban planning conflicts and examines mechanisms of opposition between local communities and institutions.

Disruption to place attachment can evoke strong emotional reactions, such as frustration and grief. The conflict united previously unconnected residents of Mustamäe, leading to the formation of Sütiste Metsa Selts, a community identity built around opposition. Historical memory further shaped the response from local communities, as parallels were drawn to Estonia's environmental activism in the 1980s, reinforcing a collective identity as a "forest nation."

Using qualitative methods, including stakeholder interviews, social media analysis, and document review, the study reveals that poor communication and neglect of local knowledge exacerbated tensions. The analysis also highlights the risks of identity-based conflicts, such as the dehumanization of opponents, which hinders reconciliation.

The findings emphasize the importance of addressing emotional and symbolic aspects of place attachment in urban planning. Effective strategies include fostering trust through transparent communication, valuing local knowledge, and developing diverse social infrastructure to enhance community cohesion. By recognizing place attachment as a resource, planners can transform it into a positive force that enriches collaborative and sustainable outcomes.

Lisa 1. Olulised sündmused ja info edasiseks uurimiseks

Kuna tegu on emotsionaalse ja tundliku teemaga, siis soovitan edaspidiseks uurimiseks kasutada sekundaarseid allikaid, et vältida kohalike ärritamist ja pakkuda neile sel teemal rahu, et haavad saaksid paraneda. Allpool on minu poolt uurimise ja intervjuude käigus tuvastatud olulisemad juhtumiga seonduvad sündmused ning allikad.

Põhjalikum ajajoon

Detsember 2021. aastal saab abilinnapea kokku Nõmme Tee Seltsi esindajaga, et kinnitada koos projekt (Abilinnapea, isiklik suhtlus, 09.04.24; Tallinn.ee/Uudised 2022a; 2022b).

3.märtsi 2022. aastal ilmub Tallinna linna kodulehel teadaanne algavatest ehitustöödest (Tallinn.ee/Uudised, 2022a).

3.märtsil 2022. käib Mustamäe linnaosa esindaja koos elanikega ala läbi ja märgistab üheskoos puid, mida võiks alles jätta (Abilinnapea, isiklik suhtlus, 09.04.24).

Ka 4. märtsi 2022. aastal sarnase sisuga teavitus samal päeval planeeritud raie kohta (Tallinn.ee/Uudised, 2022b).

4.märtsil 2022. aastal toimub puude raie Sütiste Metsa ja Hüppetorni juures olevatel maastikukaitsealadel (Tallinn.ee/Uudised, 2022b). Mõlema seltsi esindajate sõnul saavad elanikud raiest teada ala tavapärase kasutuse kaudu – alale minnes avastatakse, et maha on võetud suures koguses puid. Edasi toimub suhtlus Facebooki ja tutvuste kaudu (Sütiste Metsa Selts esindaja, isiklik suhtlus 11.03.24). Mustamäel pannakse trepikodadesse ja metsas puudele teibiga kleebitud sildid, mis kutsuvad inimesi kokku kutsuma ja arutama, mis metsadega toimub (Sütiste Metsa Seltsi esindaja, isiklik suhtlus, 11.03.24).

4.mai 2022. aastal ilmub Tallinna linna kodulehel teade, et Nõmme ja Mustamäe linnaosavalitsused kutsuvad kokku Nõmme kultuurikeskusesse koosoleku “Terviseradade tutvustamise koosolek” (Tallinn.ee/Uudised, 2022c).

11.mai 2022. aastal toimub Nõmme kultuurikeskuses “Terviseradade tutvustamise koosolek”. Informantide allikal osales koosolekul umbes 200 inimest (Sütiste Metsa Seltsi informant, isiklik suhtlus, 11.03.24). Koosolekust on nähtav täies mahus videosalvestus: <https://www.facebook.com/nommelinnaosa/videos/425820952877162>

8.augustil 2022. aastal peatamise otsus abilinnapealt. Ilmus linnamäärus, et on lõpetatud koostöö SA Eesti Terviseradadega (Nõmme Tee Seltsi esindaja, isiklik suhtlus, 15.03.2024; Landeiro, 2022).

23. mail 2022. aastal loodi Mustamäe linnaosa aktiivsetest kogukonnaliikmetest Sütiste Metsa Selts (Vikipeedia).

13.juuni 2022. aastal saadab Sütiste Metsa Seltsi Facebooki lehe andmetel Mustamäe linnaosavanem laiali kirja kutsega Nõmme-Mustamäe maastikuala komisjoni koosolekule 20.juunil.

15.juuni 2022.aastal postitab Sütiste Metsa Selts oma Facebooki lehel teate komisjoni moodustamisest avaldades rahulolematust asjaoluga, et mustamäelasi pole komisjoni kutsutud. Seltsi postitus sisaldab üleskutset soovitada juristi ja advokaati, et saaks vajadusel asjaga kohtusse pöörduda. Sütiste Metsa Seltsi esindaja sõnul oli seltsist kutsutud üks inimene (Sütiste Metsa Seltsi esindaja, isiklik suhtlus, 11.03.24)

17. juuni 2022. aastal korraldab Sütiste Metsa Selts lehel Rahvaalgatus.ee algatuse järgmiste nõudmistega:

“1. Nõuame Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala teede säilitamist olemasoleval looduslikul kujul ning oleme kategooriliselt vastu nende asfalteerimisele, graniitkillustikuga katmisele või muul kujul muutmisele!

2. Nõuame Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala terviseradade rajamise II etapi täielikku tühistamist!

3. *Nõuame keskkonnakahjude inventuuri ning kahjude eest vastutavate isikute avalikustamist ja vastutusele võtmist!*”

Muuhulgas on mainitud, et maha võetud puude hulgas oli 137 puud, mis kuuluvad Natura 2000 kaitse alla ning üks raiutud puudest oli kanakulli pesapuu. Algatus kogub 4152+ allkirja ja võetakse menetlusse (Sütiste Metsa Selts MTÜ, Jakobson, Priedenthal, Hein, & Valgma, 2022). Seltsi tegevusel on üle loetud ja kaardirakenduseks tehtud kõik maha raiutud puud (loetud 787tk), kus on kirjas ka puu tüübid. Rahvaalgatuse link: <https://rahvaalgatus.ee/initiatives/745-ei-asfaldile-n%C3%B5mme-mustam%C3%A4e-maastikukaitseala-metsas>

Maha võetud puude kaardi link: <https://nm-mka-kaitseks.github.io/Kaart/>

20.juuni 2022. aastal toimub Kaja Kultuurikeskuses Mustamäe linnaosavanema poolt kokku kutsutud Nõmme-Mustame maastikuala komisjon, kuhu lähevad ka Sütiste Metsa Seltsi liikmed (

Kohtumise videosalvestus on kättesaadaval Sütiste Metsa Seltsi Facebooki lehel: <https://www.facebook.com/sytistemetsaselts/videos/3216901835248649>

28.oktoobril 2022. aastal kutsutakse Keskkonnaameti algatusel esimest korda kokku Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala koostöökogu, et arutada ala tulevikku ja kus on esindatud erinevad huvigrupid (Keskkonnaamet, 2022d). Elanikest on kutsutud seltside esindajad. Koosoleku protokollid on avalikud: <https://kaitsealad.ee/et/kaitsealad/nomme-mustamae-maastikukaitseala/kohalikule/koostookogu>

7.veebruari 2023. aastal toimub Keskkonnaameti moodustatud Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala koostöökogu teine kokkusaamine.

8. veebruaril 2023. aastal kutsub Sütiste Metsa Selts oma Facebooki lehel huvilisi 17.veebuariks avalikule rahvakoosolekule. Koosolekut määratletakse korraldajate poolt kui järge 11.mail 2022 Nõmme Kultuurimajas toimunud terviseradade avalikkuse kaasamiskoosolekule (Sütiste Metsa Selts). Kutses on mainitud, et linnavalitsuse poolt antud lubadus korraldada sügisel uus kaasav koosolek rahvale on täitmata ning koosolek siiani korraldamata (Sütiste Metsa Selts).

11.aprillil 2023. aastal korraldab SA Eesti Terviserajad rahvaalgatuse, mis kutsub üles näitama toetust terviseradade ehituse vajalikkusele. Sisus on kirjutatud vastulause Sütiste Metsa Seltsi loodud petitsioonile:

“SA Eesti Terviserajad poolt koostatud Sütiste metsa terviseraja projekt sisaldas algselt ühte asfaltkattega teelõiku, mille osas oli SA Eesti Terviserajad juba väljendanud nõustumist asendada asfaltkate sõelmekattega. Petitsioon põhines aga asfalteerimise valeväitel, kuigi asfalteerimist ei oleks tegelikkuses aset leidnud.” (SA Eesti Terviserajad & Jõepera, 2023).

Eesti Terviseradade ja Jõepera tekst viitab ka, et Keskkonnaamet on uurinud võimalikke rikkumisi, mille käigus ei tuvastanud nende tegemises keskkonnakahju ning tööd olid tehtud vastavalt projektile. Algatus kogub 2123 allkirja, kuid peatatakse sest ei kogu kohalikku omavalitsusse saatmiseks vajalikku 3518 allkirja (SA Eesti Terviserajad & Jõepera, 2023). Rahvaalgatuse link on siin: <https://rahvaalgatus.ee/initiatives/900-toeta-terviseradade-vajalikkust-tallinnas>

1.juunil 2023. aastal toimub Keskkonnaameti moodustatud Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala koostöökogu kolmas kokkusaamine.

16.novembril 2023. aastal toimub Keskkonnaameti moodustatud Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala koostöökogu neljas kokkusaamine.

Lisa 1 kasutatud allikad:

Keskkonnaamet. (2022d). Koostöökogu: Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala. www.kaitsealad.ee. <https://kaitsealad.ee/et/kaitsealad/nomme-mustamae-maastikukaitseala/koostookogu>

SA Eesti Terviserajad, & Jõepera, A. (2023, 11. aprill). Tallinnale. Toeta terviseradade vajalikkust Tallinnas! *Rahvaalgatus.ee*. https://rahvaalgatus.ee/initiatives/900-toeta-terviseradade-vajalikkust-tallinnas?fbclid=IwAR3JOHLjahDyxcB2fMT_cmXFR--CoHxPCHQxdls3pU4MjqkLIUNwK32Doxk

Sütiste Metsa Selts MTÜ, Jakobson, K., Priedenthal, E., Hein, I., & Valgma, A. (2022, 17. juuni). Tallinnale: EI ASFALDILE Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala metsas!

Rahvaalgatus.ee. <https://rahvaalgatus.ee/initiatives/745-ei-asfaldile-n%C3%B5mme-mustamae-maastikukaitseala-metsas>

Sütiste Metsa Selts. (2022, 4. juuli). *Valijad on tülikad!* [Video]. Facebook. <https://www.facebook.com/sytistemetsaselts/videos/3216901835248649>

Sütiste Metsa Selts. *Facebooki leht*. Facebook. Kättesaadav aadressil <https://www.facebook.com/sytistemetsaselts>

Tallinn.ee/Uudised. (2022a, 3. märts). Nõmme-Mustamäe maastikukaitsealale rajatakse terviserajad. <https://www.tallinn.ee/et/uudis/nomme-mustamae-maastikukaitsealale-rajatakse-terviserajad-0>

Tallinn.ee/Uudised. (2022b, 4. märts). Nõmme-Mustamäe maastikukaitsealale rajatakse terviserajad. <https://www.tallinn.ee/et/uudis/nomme-mustamae-maastikukaitsealale-rajatakse-terviserajad>

Tallinn.ee/Uudised. (2022c, 4.mai). Linn tutvustab Nõmme-Mustamäe terviseradade arendamist. <https://www.tallinn.ee/et/uudis/linn-tutvustab-nomme-mustamae-terviseradade-arendamist>

Vikipeedia. *Sütiste Metsa Selts*. Kättesaadav aadressil https://et.wikipedia.org/wiki/S%C3%BCtiste_Metsa_Selts

Nõmme-Mustamäe maastikukaitsealaga seotud akadeemilised tööd

Estra, L. (2024). *Sütiste parkmetsa ja Rahumäe metsa kui linna rohealade külastatavus ja kvaliteeditegurid*. (bakalaureusetöö) Tallinna Ülikool, Loodus- ja terviseteaduste instituut, Rekreatsioonikorralduse õppekava. Juhendaja: R. Tuula-Fjodorov.

Saaring, A. (2023). *Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala rekreatiivne kasutus* (bakalaureusetöö). Tallinna Ülikool, Loodus- ja terviseteaduste instituut, Rekreatsioonikorralduse õppekava. Juhendaja: R. Tuula-Fjodorov.

Vilman, T. (2024). *Jalgrattasõidu kui rekreatiivse tegevusega seotud potentsiaalsed konfliktid Nõmme-Mustamäe maastikukaitsealal* (magistritöö). Tallinna Ülikool, Loodus- ja terviseteaduste instituut, Rekreatsioonikorralduse õppekava. Juhendaja: R. Tuula-Fjodorov, MA.

Lisa 2. Kasutatud dokumendid ja meediaallikad

Dokumendid

Tallinna Linnavalitsus. (2008). *Tallinna rohealade teemaplaneering*. Kättesaadav aadressil <https://www.tallinn.ee/et/media/282514>. Loetud 6. jaanuar 2025.

Tallinna Linnavalitsus. (2024). *Nõmme miljöalade tutvustus*. Kättesaadav aadressil <https://www.tallinn.ee/et/nomme/nomme-miljooalade-tutvustus>. Loetud 6. jaanuar 2024.

Tallinna Linnaplaneerimise Amet, & E-Konsult OÜ. (2010, 31. august). *Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala puhkevõimaluste teemaplaneering. Lisa 2: Maastikuanalüüs*.

Tallinna Strateegiakeskus, Ruumiloome Kompetentsikeskus. (2021). *Nõmme linnaosa üldplaneeringu seletuskiri*. Tallinna Linnavolikogu otsuse lisa 2. Kättesaadav aadressil <https://www.tallinn.ee/et/ruumiloome/nomme-linnaosa-uldplaneering-kehtestatud>. Loetud 6. jaanuar 2025.

Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala Koostöökogu. (2023a, 7. veebruar). Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala Koostöökogu arutelu protokoll. Kättesaadav aadressil: <https://kaitsealad.ee/sites/default/files/inline-files/PROTOKOLL%2007.02.2023%20N%C3%B5mmeMustam%C3%A4e%20MKA%20koost%C3%B6%C3%B6kogu%20koosolek.pdf>. Loetud 6.jaanuar 2025.

Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala Koostöökogu. (2023b, 1. juuni). Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala Koostöökogu arutelu protokoll. Kättesaadav aadressil: <https://kaitsealad.ee/sites/default/files/inline-files/PROTOKOLL%2001.06.2023%20N%C3%B5mmeMustam%C3%A4e%20MKA%20koost%C3%B6%C3%B6kogu%20koosolek.pdf>. Loetud 6.jaanuar 2025.

Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala Koostöökogu. (2023c, 16. november). Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala infotahvlite arutelu protokoll. Kättesaadav aadressil: <https://kaitsealad.ee/sites/default/files/inline->

[52files/PROTOKOLL%2016.11.2023%20N%C3%B5mmeMustam%C3%A4e%20MKA%20infotahv-lite%20arutelu.pdf](#). Loetud 6.jaanuar 2025.

Meediaallikad

Gnadenteich, U. (21. juuni 2022). Sütiste terviseradade arutelu tammus paigal. *Postimees*. Kättesaadav aadressil <https://www.postimees.ee/7549237/sutiste-tervise-radade-arutelu-tammus-paigal>. Loetud 5.jaanuaril 2025.

Gnadenteich, U. (17. märts 2022). Kanakull lükkas Mustamäe terviseradade ehituse sügisesse. *Postimees*. Kättesaadav aadressil <https://www.postimees.ee/7478655/kanakull-lukkas-mustamae-tervise-radade-ehituse-sugisesse>. Loetud 5.jaanuaril 2025.

Gnadenteich, U. (7. september 2022). Keskkonnaamet moodustab Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala koostöökogu. *Postimees*. Kättesaadav aadressil <https://www.postimees.ee/7600364/keskkonnaamet-moodustab-nomme-mustamae-maastikukaitseala-koostookogu>. Loetud 5.jaanuaril 2025.

Kivi, K. (8. märts 2022). Terviseraja uuendamine tõi kaasa sadade puude huku. *Postimees*. Kättesaadav aadressil <https://www.postimees.ee/7471341/terviseraja-uuendamine-toi-kaasa-sadade-puude-huku>. Loetud 5.jaanuaril 2025.

Kivi, K. (12. mai 2022). Kanakulli pesapuu langetamine lõi nõmmekais lõkkele ärkamisaegse vaimu. *Postimees*. Kättesaadav aadressil <https://www.postimees.ee/7521731/kanakulli-pesapuu-langetamine-loi-nommekais-lokkele-arkamisaja-vaimu>. Loetud 5.jaanuaril 2025.

Kivi, K. (20. juuni 2022). Sütiste metsa küsimust arutav kinnine komisjon äratub aktivistides pahameelt. *Postimees*. Kättesaadav aadressil <https://www.postimees.ee/7548918/sutiste-metsa-kusimust-arutav-kinnine-komisjon-aratab-aktivistides-pahameelt>. Loetud 5.jaanuaril 2025.

Laast, J. (15. märts 2022). Keskkonnaamet seiskas kaitsealuse linnu tõttu Mustamäel terviseradade ehituse. *Roheportaal*. Kättesaadav aadressil <https://roheportaal.delfi.ee/artikkel/96165183/keskkonnaamet-seiskas-kaitsealuse-linnu-tottu-mustamael-tervise-radade-ehituse>. Loetud 5.jaanuaril 2025.

Laast, J. (12. mai 2022). Kohalike võit! Tallinn peatab Nõmme-Mustamäe terviseradade rajamise. *Roheportaal*. Kättesaadav aadressil <https://roheportaal.delfi.ee/artikkel/96618611/kohalike-voit-tallinn-pe>

Laast, J. (9. august 2022). Kohalikud on segaduses: Sütiste metsapargi ehitusload kehtivad. Kas terviseradade ehitus on ikka peatatud? *Roheportaal*. Kättesaadav aadressil <https://roheportaal.delfi.ee/artikkel/120048224/kohalikud-on-segaduses-sutiste-metsapargi-ehitusload-kehtivad-kas-terviseradade-ehitus-on-ikka-peatatud>. Loetud 5.jaanuaril 2025.

Landeiro, I. (9. august 2022). Sütiste ehitustööd lõppesid projekti tühistamisega. *Postimees*. Kättesaadav aadressil <https://www.postimees.ee/7580530/sutiste-ehitustood-loppesid-projekti-tuhistamisega>. Loetud 5.jaanuaril 2025.

Martinson, J. (11. aprill 2023). Liikumisaasta paradoks: Tallinn algatas terviseradade ehitusloa tühistamise. Eestimaalaste tervisest hoolijad asusid vasturünnakule. *Delfi Sport*. Kättesaadav aadressil <https://sport.delfi.ee/artikkel/120170842/liikumisaasta-paradoks-tallinn-algatas-terviseradade-ehitusloa-tuhistamise-estimaalaste-tervisest-hoolijad-asusid-vasturunnakule>. Loetud 5.jaanuaril 2025.

Pau, A. (3. november 2023). Sütiste metsatuka kaitsjad ei saanud oma kaebusele keskkonnaametist õigust. *Forte*. Kättesaadav aadressil <https://forte.delfi.ee/artikkel/120244839/sutiste-metsatuka-kaitsjad-ei-saanud-oma-kaebusele-keskkonnaametist-oigust>. Loetud 5.jaanuaril 2025.

Lisa 3. Intervjuu küsimused asjaosalistele

1. Palun kirjeldage juhtumit, mis leidis aset Nõmme-Mustamäe maastikukaitsealale planeeritavate terviseradadega?
2. Millised institutsioonid selles juhtumis osalesid?
3. Millised isikud olid selles juhtumis olulised?
4. Milline oli Tallinna Keskkonna ja Kommunaalameti roll selles olukorras?
5. Milline oli Keskkonnaameti roll selles olukorras?
6. Milline oli SA Eesti Terviseradade roll selles olukorras?
7. Milline oli Eesti Jalgratturite Liidu roll selles olukorras?
8. Milline oli Nõmme kogukonna roll selles olukorras?
9. Milline oli Teie või Teie poolt esindatava institutsiooni roll ja eesmärk selles konfliktis?
10. Millisel infoallikatel (uuringud, andmed) Teie või Teie esindatava institutsiooni seisukoht tugineb?
11. Milliseid kanaleid ja vahendeid kasutasite oma eesmärgiks saavutamiseks/sõnumi edastamiseks?
12. Mis on kõige tähtsamad sündmused, mis selle juhtumi puhul aset leidsid?
13. Kuidas saaks selliseid konflikte tulevikus vältida?
14. Kas on keegi, kellega soovitaksite mul veel sel teemal rääkida?

Lisa 4. Intervjuuküsimused Nõmme linnaosa arhitektile

1. Millised on Nõmme ruumiplaneerimise väljakutsed ja eripärad?
  2. Mis on Nõmme (avaliku) ruumi planeerimise visioon ja põhieesmärgid?
  3. Millised põhimõtteid järgite (avalikku) ruumi planeerides?
  4. Milliseid andmeid kasutate avaliku ruumi planeerimisel?
  5. Kuidas ja kui tulemuslikult saavad (Nõmme) elanikud anda sisendit avaliku ruumi teemal?
1. Milline on õiglane ja sotsiaalselt sidus avalik ruum? Ja Nõmme kontekstis?
  2. Mis on sotsiaalselt sidusa avaliku ruumi planeerimisel kõige keerulisem?
  3. Kes on peamised osapooled/huvirühmad sotsiaalselt sidusa ruumi loomisel Nõmmel?
  4. Kas ja kuidas toetab Nõmme avalik ruum sotsiaalset sidusust praegu, nt ligipääsetavus erinevatele sihtgruppidele, kohtumispaidad igapäevale?
  5. Milliseid sotsiaalselt sidusa avaliku ruumi näiteid Nõmmel oskate esile tõsta?
  6. Millised on peamised takistused Nõmme avaliku ruumi planeerimisel?
  7. Kuidas tagada avaliku ruumi ligipääsetavus erinevatele sihtgruppidele?
  8. Milline on roll on jätkusuutlikkusel avaliku ruumi planeerimisel?
  9. Nimetage mõni õnnestunud näide õnnestunud avalikust ruumist Nõmmel?

Lisa 5. Intervjuuküsimused kaasamise eksperdile

1. Kuidas käib kaasamisprotsessi disainimine? Millised on etapid ja sammud?
1. Mis on kaasamisprotsesside suurimad väljakutsed?
2. Millised on praegused strateegiad kohalike kogukondadega suhtlemisel?
3. Milline on teie hinnangul kohakiindumuse roll kaasamisprotsessides?
4. Milline oli Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala juhtum teie silme läbi?
5. Mida oleks võinud teha seal teie pilgu läbi teisiti?
6. Milliseid meetmeid on planeeritud sarnaste konfliktide vältimiseks tulevikus?
7. Kuidas saaks linn paremini kaasata ja rahuldada erinevate huvigruppide ootusi looduskaitse- ja arendusprojektide puhul?
8. Kas näete vajadust täiendavate regulatsioonide või juhendmaterjalide järele, et vältida sarnaseid olukordi?
9. Kas on midagi veel, mis veel jutuks ei tulnud, aga mida sooviksite ise mainida?

Lisa 6. Intervjuuküsimused linnalooduse ekspertidele

1. Millised on elurikkuse seisukohast Euroopa konteksti arvesse võttes olukord Eesti linnades?
2. Milline on Tallinna looduse olukord?
3. Kas praegused institutsioonid kaitsevad loodust linnas piisavalt?
4. Kas linnakodaniku looduskaitselel aktivismil linna kontekstis on mõtet?
5. Mis on Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala olulisus?
6. Milline on Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala puude raie keskkonnamõju?
7. Kas looduskaitsele eesmärkidel oleks Nõmme-Mustamäe maastikukaitsealale terviseradasid vaja?

Lisa 7. Sotsiaalmeedia analüüsi koodipuu

ARVAMUSED

laetud fraaside ja väljendite kasutamine (66)

- *sarkasm (15)*

üldistamine (40)

arvamused ilma põhjendusega (34)

isiklik kogemus kui argument (32)

- *kohakiindumus kui argument (6)*

spekuleerimine (18)

üleskutsed ja hüüatused (7)

uue info eiramine (6)

SÜÜDISTAMINE (kaudne)

isiklike hinnangute andmine (27)

kahtlused omakasus (15)

sildistamine (5)

KOGUKONNA KUI KAITSJA ROLLI ESITAMINE JA KINNITAMINE (17)